

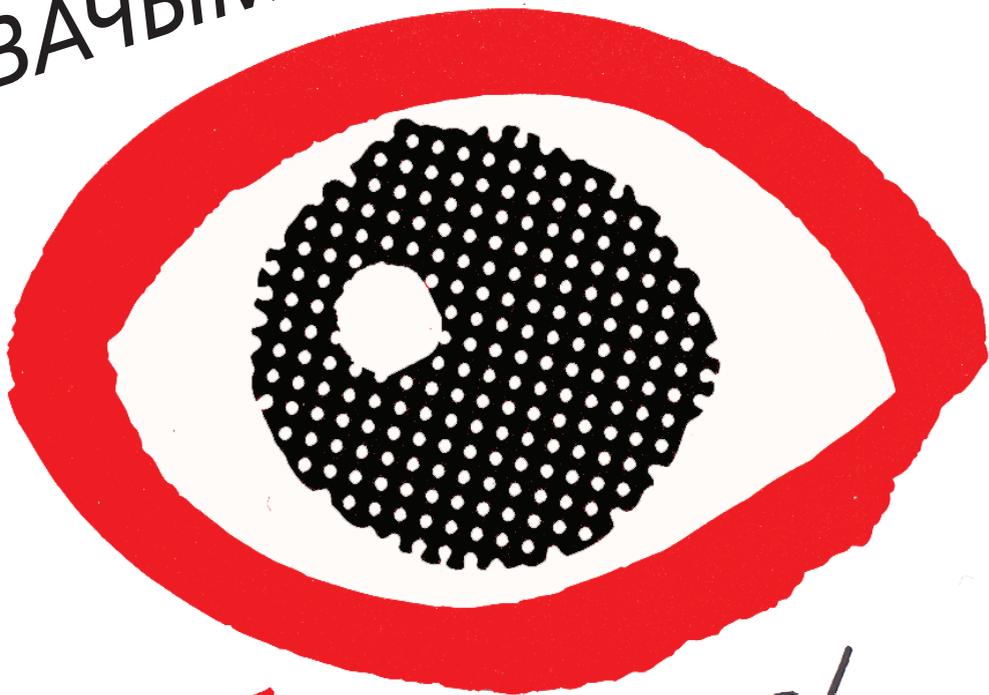
КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ТРЫЕНАЛЕ №1:

З ШЫРОКА
РАСКРЫТЫМІ
ВАЧЫМА

Глязі шырэй!

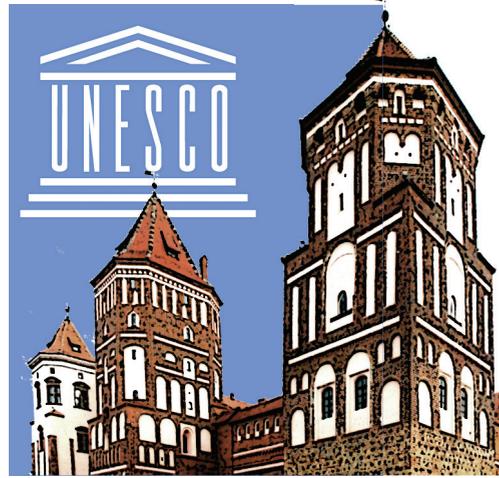

С. 2, 7

ТЭАТРАЛЬНАЯ ПРЭМІЯ ПАКАЗАЛА?.. ЦІ НЕ?

С. 4—5

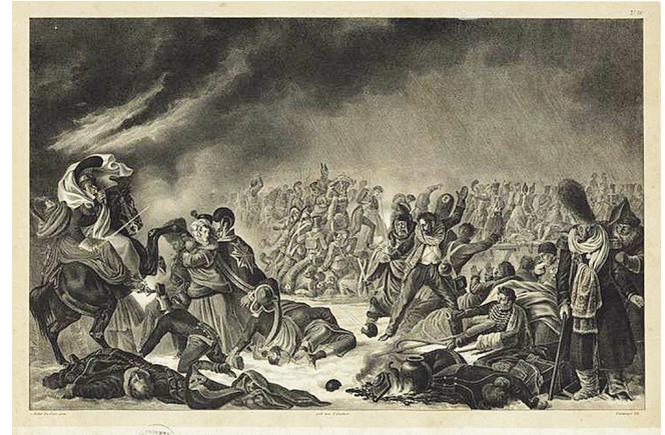

С. 3

ЭКСПЕРТЫ ПРА АБ'ЕКТЫ

ПРА 1812-ы

УСПАМІН

С. 2, 14

КОНКУРС: МОЖНА СПАЧЫВАЦЬ НА ЛАЎРАХ ЯШЧЭ ВОСЕМ ГАДОЎ?

С. 6

МОДНЫ ТРЭНД

С. 13

НА ВЯСНУ І ЛЕТА

Афіцыйна

Рэгістрацыя для фільмаў

У Беларусі ўстаноўлены парадак дзяржаўнай рэгістрацыі фільмаў, вядзення дзяржаўнага рэгістра фільмаў і выдачы дазволу на іх паказ у рамках кінематаграфічных мерапрыемстваў. Пра гэта гаворыцца ў пастанове Савета Міністраў ад 13 лістапада 2012 г. № 1038, якая афіцыйна апублікавана на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале.

Дзяржаўнай рэгістрацыі падлягаюць фільмы, прызначаныя для паказу, пракату, тыражавання, продажу на тэрыторыі Беларусі, за выключэннем выпадкаў іх паказу дзяржаўнымі тэлевізійнымі сродкамі масавай інфармацыі, наймальнікамі для сваіх работнікаў у вучэбна-метадычных мэтах, паказу з дазволу Міністэрства культуры краіны ў рамках кінематаграфічных мерапрыемстваў, а таксама іншых выпадкаў, устаноўленых заканадаўствам.

Дзяржаўную рэгістрацыю фільмаў, вядзенне дзяржаўнага рэгістра, а таксама выдачу дазволу на паказ фільмаў у рамках кінематаграфічных мерапрыемстваў ажыццяўляе Дэпартамент па кінематаграфіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Сярод асноўных задач дзяржрэгістрацыі — вызначэнне ўзроставага абмежавання глядацкай аўдыторыі; выдача дзяржаўнага рэгістрацыйнага пасведчання; уключэнне звестак аб дзяржрэгістрацыі кінастужкі, у тым ліку рэкамендацыі па ўзроставым абмежаванні глядацкай аўдыторыі, у дзяржаўны рэгістр фільмаў. На дзяржрэгістрацыю карціны прадстаўляюць іх вытворцы (прадзюсары) альбо заяўнікі, якім у адпаведнасці з дамовай прадастаўлены правы на выкарыстанне фільма.

Памятны знак і "Скарбы Напалеона"

Урачыстымі мерапрыемствамі, якія гэтымі днямі адбываюцца на Барысаўскай зямлі, завяршаецца ў нашай краіне цыкл мерапрыемстваў да знакавай даты ў айчыннай гісторыі — 200-годдзя вайны 1812 года.

У прыватнасці, пры падтрымцы Пасольства Францыі ў Рэспубліцы Беларусь у Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя І.Х. Каладзева адбылося адкрыццё IV Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі "Каладзеўскія чытанні", арганізаванай сумесна з Цэнтрам напалеонаўскіх даследаванняў.

На Брылёўскім полі ва ўрачыстай атмасферы прайшло адкрыццё памятнага знака "Смутак і пакаленне", а таксама адбыўся міжнародны мітынг-рэквіем, цырымонія ўскладання вяноў. Каля вёскі Студзёнка шматлікія дэлегацыі, аматары гісторыі наведлі месца гібелі дзясяткаў тысяч чалавек з абодвух варагуючых бакоў. Да таго ж, кожны ахвотны мог пазнаёміцца з музейнай экспазіцыяй "Вайна 1812 года ў гісторыі Барысаўшчыны", якая адкрылася ў Барысаўскім аб'яднаным музеі, а таксама ўбачыць паказальнае выступленне ваенна-гістарычных клубаў. Гэтымі днямі ў памяць шматлікіх ахвяр вайны 1812 года ў храмах Барысава прайшлі памінальныя малебны.

Заяўнік у выпадку неабходнасці павінен забяспечыць работнікам Дэпартамента ўмовы для прагляду кінастужкі.

Фільмы, якія змяшчаюць элементы эротыкі, насілля і жорсткасці, накіроўваюцца Дэпартаментам у Рэспубліканскую экспертную камісію па прадухіленні прапаганды парнаграфіі, насілля і жорсткасці (РЭК) для атрымання экспертнага заключэння.

Зыходзячы са зместу фільма, Дэпартамент вызначае рэкамендуемы ўзроставага абмежавання глядацкай аўдыторыі і прысвойвае яму адпаведны індэкс, які вызначае парадак выкарыстання. Індэкс паказваецца ва ўсіх выпадках выкарыстання фільма (у тым ліку пры трансляцыі па тэлебачанні) і яго рэкламы (буклеты, запрашалыныя білеты, улёткі, аб'явы, газеты і іншыя), а таксама на ўпакоўцы носьбітаў, якія змяшчаюць запіс карціны.

Рашэнне аб выдачы дзяржаўнага рэгістрацыйнага пасведчання або адмовы ў яго выдачы прымаецца на працягу дзесяці рабочых дзён з дня рэгістрацыі заявы з прыкладаннем усіх неабходных дакументаў і матэрыялаў, а пры неабходнасці накіравання фільма ў РЭК — на працягу месяца.

Дзеянне дзяржаўнага рэгістрацыйнага пасведчання можа быць спынена пры выяўленні невыканання заяўнікам умоў і парадку выкарыстання фільма, прадуладжанага ва ўказаным пасведчанні і заключэнні РЭК. У выпадку прыняцця рашэння аб спыненні дзеяння дзяржаўнага рэгістрацыйнага пасведчання Дэпартамент накіроўвае пісьмовае паведамленне аб гэтым яго ўладальніку. Цягам тэрміну, пазначанага ў паведамленні, ўладальнік абавязаны вярнуць пасведчанне ў Дэпартамент.

Пастанова ўступіла ў сілу 17 лістапада 2012 года.

Тым часам сёння завяршаецца Міжнародная навуковая канферэнцыя "Вайна 1812 года і Беларусь" на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у якой прымаюць удзел не толькі айчыны даследчыкі, але і іх калегі з бліжэйшага замежжа.

Падрыхтаваліся да 200-годдзя бітвы каля вёскі Студзёнка і пераправы войск Напалеона праз Бярэзіну і на тэлебачанні. У прыватнасці, сёння глядзчы "Беларусь 1" змогуць пазнаёміцца з чарговым фільмам цыкла "Журналісцкае расследаванне" — "Скарбы Напалеона", дзе даследуецца гісторыя страчанага багацця, пакінутага французскім палкаводцам на беларускіх абсягах. Цягам гэтых дзён будуць паказаны і іншыя праграмы тэматычнага "тэлеменю".

К.А.

На здымку: манумент на Брылёўскім полі.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшчы дамовіліся аб супрацоўніцтве на 2012 — 2014 гады. Праграма была падпісана 19 лістапада ў Нацыянальным мастацкім музеі.

Праграма — на карысць

За нашу краіну падпіс паставіў намеснік міністра культуры Тадэуш Стружэцкі, за Польшчу — Пасол Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусь Лешэж Шарэпка. Праграма ахоплівае кінематограф, тэатр, рэстаўрацыю помнікаў гісторыі і культуры, музейную і бібліятэчную справу. Яна будзе стрыцца пашырэнню канцэртна-гастрольнай дзейнасці, арганізацыі абменных стажыровак выкладчыкаў і студэнтаў ВНУ культуры, з'яўленню помнікаў дзячам культуры і мастацтва.

Пасля падпісання Праграмы намеснік міністра і Пасол Польшчы мелі гутаркі з журналістамі. Тадэуш Стружэцкі засяродзіўся на такой важнай для Беларусі сёння галіне, як рэстаўрацыя помнікаў даўніны. Намеснік міністра культуры згадаў плён кантактаў беларускіх і польскіх навукоўцаў дзеля адраджэння Нявіжа і Міра. Заўвагі спецыялістаў з суседняй краіны былі вельмі дарэчнымі, калі ўзніклі спрэчныя пытанні. На думку Тадэуша Стружэцкага, польскі досвед будзе карысным і ў будучым пры рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы "Замкі Беларусі".

Намеснік міністра культуры ўпэўнены таксама, што поспех нашых гастролей у Польшчы і польскіх — у Беларусі сведчыць пра ўзаемную запатрабаванасць нашых культур. Таго ж варта дасягнуць і па іншых галінах супрацоўніцтва.

Да канца года плануецца падпісанне аналагічнага дакумента з Латвіяй.

Святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя 130-годдзю з дня нараджэння народных пэстаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа, працягваюцца не толькі ў нашай краіне. Днямі яны ладзіліся ў сталіцы Малдовы — Кішыніёве.

Класікам у замежжы

Арганізатарамі выступілі Беларуская абшчына ў Рэспубліцы Малдова сумесна з Пасольствам нашай дзяржавы ў Малдове.

У лістападзе адбыўся творчы вечар, прысвечаны Янку Купалу і Якубу Коласу, а нядаўна ў малдоўскай сталіцы адкрылася выстаўка "Беларусь мая сінявокая". На ёй прадстаўлены карціны Вячаслава Ігнаценкі і фатаграфічныя творы Ганны Мазур. Акцыя ладзіцца ў Дэпартаменце міжэтнічных адносін Рэспублікі Малдова.

— Творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа не страчвае актуальнасці і ў нашы дні, — адзначыў старшыня Беларускай абшчыны ў Малдове Юрый Статкевіч. — Тым больш прыемна бачыць, як цудоўныя работы нашых мастакоў перагукваюцца з вобразамі і радкамі твораў Песняроў...

Таксама ў Міжнародным незалежным універсітэце Малдовы адкрылася Нацыянальная аўдыторыя Беларусі з нагоды 20-годдзя ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Малдовай. Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця прынялі ўдзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Малдове Вячаслаў Асіпенка, намеснік міністра замежных спраў і еўрапейскай інтэграцыі Малдовы Андрэй Папоў, рэктар універсітэта Андрэй Галбен, сябры Беларускай абшчыны Малдовы.

А 16 — 18 лістапада ў некаторых гарадах Эстоніі пры садзейнічэнні Пасольства Рэспублікі Беларусь у Эстонскай Рэспубліцы прайшлі літаратурна-музычныя вечары, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння беларускага пэста Максіма Танка.

Удзельнікі імпрэзы ў гарадах Сіламяэ, Нарва, Талін пазнаёміліся з біяграфіяй і творчасцю пэста, пабывалі на выступленнях Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І.Жынічова.

"Слуцкі ўспамін" — "Цвік" экспазіцыі

Міжнародная спецыялізаваная выстаўка-продаж "Свет шкла і керамікі-2012" працуе зараз у шкляным жа павільёне Нацыянальнага выставачнага цэнтры "БелЭКСПА" па вуліцы Янкі Купалы.

Свае стэнды на выстаўцы маюць тыя, хто вырабляе шкло і кераміку ў прамысловых маштабах, і тыя, хто стварае ўнікальныя ўзоры, сапраўдныя творы мастацтва, здольныя ўпрыгожыць не толькі жылло, але і музейныя залы. Да таго ж, ёсць тут і звычайны асартымент сувенірных крам: скураная галантарэя, біжутэрыя і гэтак далей.

Сярод удзельнікаў выстаўкі — Барысаўскі камбінат дэкаратыўнага мастацтва імя А.М. Кішчанкі. Камбінат мае два цэхі: керамічны і ткацкі. Прадстаўлены ўзоры прадукцыі абодвух. "Цвік" экспазіцыі барысаўчан — аналагі славутых Слуцкіх паясоў. Яны дакладна паўтараюць арыгіналы, але выкананы з сучасных матэрыялаў і на сучасным абсталяванні. Гэта сувеніры, прывучаныя для аздобы побыту. Тут ўжо знаёмыя нашым чытачам пано "Слуцкі ўспамін", уласна паясы і папкі, прызначаныя для падзячных альбо віншавальных лістоў ды іншых такога ж кшталту дакументаў.

Кароль будзе на кані

Так вырашыла журы Рэспубліканскага конкурсу на помнік каралю Міндоўгу ў Навагрудку.

Пры абмеркаванні праектаў было згадана, што Міндоўг — постаць у гістарычным сэнсе неадназначная, што ён зведзены перамогі і паражэнні, што палітыка ягоная ў значнай ступені была рэфлексійнай, а метады, якімі ён карыстаўся ў барацьбе за ўладу, у маральным сэнсе часам не вытрымліваюць крытыкі. Але ведаючы ўсё гэта, не варта засяроджвацца на асабістых якасцях караля, бо ў дадзеным выпадку галоўнае — гістарычны вынік яго дзейнасці. А ў гэтым сэнсе ваганняў у гісторыкаў няма: Міндоўг, так бы мовіць, заклаў моцныя камяні ў падмурак моцнай дзяржавы — беларускай. Таму

Амаль фестываль

У працяг святкавання 20-х угодкаў дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Ізраілем плануецца шэраг мерапрыемстваў.

У лістападзе ў вёсцы Моталь Брэсцкай вобласці, дзе нарадзіўся першы Прэзідэнт Ізраіля Хаім Вейцман, адбудзецца цырымонія, прысвечаная 60-й гадавіне

На выстаўцы наш карэспандэнт гутарыў з начальнікам ткацкага цэха Барысаўскага камбіната Таццянай Шастухінай. Яна паведаміла, што на сувеніры паводле гістарычных узораў ёсць

стабільны поплыт. Нельга сказаць, што яны танныя, але, зрэшты, для шараговага пакупніка даступныя. Аднак набываюць іх звычайна для прэзентацыйных мэт, калі трэба годна прадставіць Беларусь. Сладарыня Шастухіна з горадасцю падкрэсліла, што на сённяшні момант барысаўчане сваю частку дзяржаўнай ініцыятывы па адраджэнні Слуцкага пояса фактычна выканалі. Сувенірныя Слуцкія паясы камбіната імя А.М. Кішчанкі — ужо не праект, а матэрыялізаваная ідэя.

П.В.

На здымках: Таццяна Шастухіна дэманструе сувенірны аналаг слуцкіх паясоў; стылізаваныя папкі.

Фота аўтара і Юрыя ІВАНОВА

журы і вырашыла, што помнік Міндоўгу, каралю-пераможцу, мусіць быць велічным — конным. Іншыя трактоўкі вобраза Міндоўга былі адхілены.

Аднак пры вызначэнні пераможцы конкурсу да адзінай думкі прыйсці не здолелі. Журы вылучыла два праекты, якія падаліся аднолькава вартымі: Паўла Лука і Сяргея Бандарэнкі. Скульптарам прапанавалі стаць аўтарскім калектывам і прадставіць адзіны праект. А перакананьне скульптараў пагадзіцца на сумесную працу даручылі члену журы — народнаму мастаку Беларусі Івану Міско. Ягоная "дыпламатычная місія" мела поспех: пагадзіліся, хоць і не адразу... Канкрэтная дата наступнага прагляду пакуль не вызначана, але на распрацоўку сумеснага эскіза Луку і Бандарэнку адведзена не больш за два месяцы.

П.В.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ПЕРШАЕ ПАЎГОДДЗЕ 2013 ГОДА!

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

КУЛЬТУРА

САКРЭТНЫ І СТРАТЭГІ

ПОШУКУ БРЭНДАЎ ДЛЯ РЕГІСТАВУ

КАНВЕРТЫ АДКРЫЮЦЬ У ПАНЯДЗЕЛАК...

ЯКОЙ ДАРОГАЙ ЦІЗЯЦЬ, ТАВАРЫШЫ?

КІНАФЕСТЫВАЛЬ — ГЭТА... УРОКІ "ЛІСТАПАДА-2012"

КАНЦЭПЦЫЯ ПАРАДОКУ

Сёння завяршаецца прадстаўнічы форум — Другі Рэгіянальны семінар краін — удзельніц СНД, прысвечаны пытанням удасканалення, развіцця і эфектыўнага кіравання аб’ектамі Сусветнай спадчыны. Форум прайшоў на базе Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага ў Мінску і Замкавага комплексу “Мір”.

Як адзначыў на адкрыцці семінара намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш, сёння вельмі важная каардынацыя намаганняў міжнародных і нацыянальных экспертаў у ахове і аднаўленні гісторыка-культурнай спадчыны. Намеснік міністра адзначыў, што Беларусь мае вялікі вопыт у гэтай сферы і з задавальненнем гатовая падзяліцца сваімі напрацоўкамі. У прыватнасці, Віктар Кураш адзначыў: наша краіна ганарыцца тым, што, нягледзячы на ўсе цяжкасці, захавалася нацыянальная школа рэстаўрацыі. Ён выказаў падзяку UNESCO за

гістарычнай частцы горада імкліва ўзводзілася сучасная архітэктура. Але дзякуючы інтэнсіўнай інфармацыйнай працы цягам апошніх дзесяці гадоў з інвестарамі ды ўласнікамі апошнія зразумелі, што трэба захоўваць аўтэнтычны каларыт горада. Акрамя таго, створана вялікая буферная зона вакол старога горада. Застаўся іншы клопат — транспартны. Мы імкнёмся, каб праз Стары горад не праходзілі транзітныя аўтамагістралі. Акрамя таго, плануем аддаць большую частку гэтага масіву пешаходам.

Кажучы пра ахову спадчыны, нельга не адзначыць і пастаянныя міграцыйныя працэсы. Справа ў тым, што з Вільнюса шмат насельніцтва выязджае на працу ў Заходнюю Еўропу, а ў нашу сталіцу пераязджае вялікая колькасць людзей з рэгіёнаў, суседніх краін. У пераважнай большасці, яны не ўсведамляюць гістарычнай каштоўнасці будынкаў, не палюбілі сам горад, а таму інфармацыйную працу трэба весці пастаянна.

Дзяржава дапамагае інвестарам і ўладальнікам старадаўніх будынкаў у рэстаўрацыі. У пры-

цем валодаюць. А таму для папулярызацыі такіх мясцін варта прыцягваць да супрацоўніцтва спонсараў, прадстаўнікоў розных ведамстваў, устаноў, грамадскіх арганізацый...

Кенуль ДЖАФАРАВА, за- гадчык сектара культурных каштоўнасцей, Міністэрства культуры і турызму Азербайджанскай Рэспублікі:

— Паміж нашымі краінамі існуюць су-польныя праекты, скіраваныя на абмен вопытам у сферы культуры, і нягледзячы на тое, што гэта толькі мой першы візіт у Беларусь, я ўбачыла і запазычыла для далейшай працы шмат карыснага. Усе мае чаканні, у прыватнасці, адносна Мінска як прыгожай і ўтульнай еўрапейскай сталіцы, цалкам апраўдаліся...

На што робіць стаўку Спіс UNESCO?

Каардынацыя ў справе зберажэння

дапамогу ў рэстаўрацыі не толькі аб’ектаў, якія ўвайшлі ў Спіс сусветнай спадчыны, але і пазіцыі па-за пералікам, як, да прыкладу, сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага ў Залессі, палаца Тызенгаўза ў Паставах.

У рамках семінара абмяркоўваліся пытанні захавання аб’ектаў Сусветнай спадчыны ў сучасным урбанізаваным асяроддзі, навучання і будучых трэнінгаў па ўкараненні сучасных тэхналогій, адбылося знаёмства ўдзельнікаў з лепшымі практыкамі кіравання аб’ектамі Сусветнай спадчыны, абмен дасягненнямі і станоўчым вопытам у галіне аховы і выкарыстання ў краінах СНД. Акрамя таго, на семінары былі распрацаваны выніковыя дакументы, уключаючы рэкамендацыі па развіцці менеджмент-планаў на аб’ектах Сусветнай спадчыны ў краінах СНД і іх эфектыўным выкарыстанні.

У кулуарах карэспандэнт “К” пагутарыў з некаторымі замежнымі ўдзельнікамі семінара, якія пагадзіліся раскажаць пра асноўныя праблемы ў названай сферы і спосабы іх вырашэння ў сваіх краінах.

Альгімінтас ДЭГУЦІС, намеснік дырэктара Дэпартамента культурнай спадчыны Літвы, дырэктар Агенцтва па аднаўленні Старога горада Вільнюса:

— Праблемы, з якімі сутыкаюцца ў сваёй працы, актуальныя, думаецца, і для беларускіх калег. Многія ўласнікі гістарычных аб’ектаў імкнуцца перарабіць будынкі на свой густ, часам не захоўваючы яго аўтэнтычныя элементы. Для нас доўгі час вялікай праблемай было тое, што ў

ватнасці, інвестар можа прадставіць праект рэстаўрацыі і атрымаць сродкі на яго рэалізацыю, альбо пасля правядзення ўсіх рамонтных работ дзяржава кампенсуе асобныя выдаткі. Калі называць лічбы, то бюджэт аплачвае 100% выдаткаў за даследчыя і 50% за праекціровачныя ды рэстаўрацыйныя работы...

Любава МОРАВА, праграмны спецыяліст па культуры Бюро UNESCO ў Маскве (Расія):

— Унясенне аб’екта ў Спіс — толькі адна з шэрагу задач у справе аховы аб’екта спадчыны. А вось выкарыстоўваць аб’ект не толькі для турыстычных мэт, але і для падтрымкі каштоўнаснай іерархіі — ці не самая галоўная наша місія. А для гэтага, у сваю чаргу, неабходны абмен вопытам — ці не найлепшы сродак для паляпшэння эфектыўнага выкарыстання і захавання сусветнай спадчыны. Менавіта таму UNESCO падтрымлівае ініцыятыву правядзення такіх сустрэч. Вельмі важна разам убачыць агульныя праблемы і задачы, якія можна сумеснымі намаганнямі якасна вырашыць.

Хачу прыгадаць эфектыўны пілотны праект, што цягам трох гадоў рэалізуецца ў Арменіі. У яго рамках ужо праведзены даследаванні, трэнінгі, майстар-класы, па выніках якіх падрыхтаваны буклеты, што разаслалі па ўсіх мясцовых гасцініцах, навучальных установах, каб прыцягнуць увагу да каштоўнасці мясцовых жыхароў. Справа ў тым, што маніторынг паказаў: многія школы, навучальныя ўстановы, якія знаходзяцца непадалёк ад аб’ектаў, уключаных у Спіс сусветнай спадчыны, не ведаюць, якім багац-

Алена СЯРДЗЮК, кандыдат гістарычных навук, генеральны дырэктар Нацыянальнага запаведніка “Сафія Кіеўская” (Украіна):

— Асноўная праблема, якая характэрна для большасці краін свету, у тым ліку і нашых — Беларусі і Украіны, — ахова помнікаў ва ўмовах агрэсіўнага ўрбаністычнага асяроддзя. Для вырашэння яе ў нас ствараюцца Планы кіравання, якія не толькі будуць абараняць той або іншы помнік, але і каардынаваць усю дзейнасць, што адбываецца навокал яго, у тым ліку — у буферных і ахоўных зонах. Дакумент дазваляе не толькі захавача, але і развіваць помнік, знайсці кампраміс у адносінах паміж гістарычным і сучасным асяроддзем. План — гэта патрабаванне не толькі UNESCO, але і самога жыцця. Ён уключае функцыянальнае заніраванне, як на тэрыторыі помніка, так і ў яго буфернай зоне, праграму рэстаўрацыі, абароны, маніторынгу аб’екта.

Калі казаць пра наш аб’ект — Сафійскі сабор, — то ва ўмовах глабалізацыі мы губляем свайго наведвальніка, нават нягледзячы на тое, што гэта помнік, уключаны ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO. За апошнія гады наведвальнасць Сафійскага сабора неверагодна знізілася. А таму для нас важная праца па інфармаванні грамадства, увага да моладзі, у тым ліку — прадстаўнікоў субкультуры. Хаця і ў гэтай сітуацыі ёсць свае перавагі: меншае ўздзеянне на помнік з боку навакольнага асяроддзя.

Пад час папярэдніх візітаў у Беларусь мяне прыемна ўразілі старадаўнія храмы, у першую чаргу — у Гродне і Полацку. Больш за тое: у нас з калегамі з’явілася ідэя распрацоўкі для будучага ўключэння ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO трансгранічнага праекта, які аб’яднаў бы хрысціянскія помнікі перыяду існавання Кіеўскай Русі на тэрыторыі Беларусі, Украіны і Расіі...

Кастусь АНТАНОВІЧ Фота аўтара і Юрыя ІВАНОВА

Пад пазнакай ініцыятыў

Ад пачатку чэрвеня 2009 года Павел Латушка працаваў на пасады міністра культуры Рэспублікі Беларусь. За гэты час у нашай краіне і за яе межамі адбылося нямала знакавых падзей, што абнавілі імідж сучаснай беларускай культуры — маладой і традыцыйнай, крэатыўнай і багатай на актуальныя брэндзі, запатрабаваныя ў свеце. Пісаць пра гэта журналістам было цікава. Тым больш, мноства праектаў ды акцый, у тым ліку ініцыяваных самім міністрам, прайшлі ўпершыню.

Так, упершыню была прынята Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гг, а таксама ініцыявана прыняцце Кодэкса “Аб культуры”, унесены шматлікія папраўкі і новыя палажэнні ў законы, што рэгулююць дзейнасць устаноў сферы.

Падзеямі сталіся заснавання Нацыянальнай прэміі — тэатральнай і музычнай, якія другі год запар ганаруюць цікавыя праявы на культурнай карце краіны. Разам з тым, узнагароды са статусам “Нацыянальная”, да ўсяго, уручаны асяродкам прафесіяналаў, займелі прэстыж сярод саміх творцаў. На іх цяпер жадаюць раўняцца.

Асабліва ўвага цягам трох з паловай гадоў надавалася пытанням аховы нашай спадчыны. Распачалася рэалізацыя ўнікальнай Дзяржпраграмы “Замкі Беларусі” на 2012 — 2018 гг., а ў ёй — больш за тры дзясяткі старадаўніх мураў, што чакалі ўвагі да сябе. Так, налета запланаваны маштабныя кансервацыйныя работы ў Навагрудку. Адрэстаўраваны пад пільнай увагай беларускага Лідара Аляксандра Лукашэнка музейныя комплексы ў Міры і Нясвіжы, што, падаецца, толькі-толькі раскрылі свае дзверы для гасцей, не раўнуючы, з усяго свету, маюць сёння рэкордныя паказчыкі па наведвальнасці і, адпаведна, па заробленых сродках.

А як не згадаць музычныя імпрэзы ў Мірскім замку, тэатральны Арт-фэст Францішкі Уршулі Радзівілі і Вечары Вялікага тэатра ў Нясвіжы! Усе зладжаны першы — другі раз, але маюць папулярнасць. Няма сумневаў, што праз зусім кароткі тэрмін лік культурных цэнтраў, якія яднаюць мінуўшчыну з цяпершчынай, папоўніць і Лідскі замак.

Мы цікавыя свету не адно культурай сваёй мінуўшчыны, але і днём сучасным. Нездарма так важна было паказаць Беларусь як паўнапраўную ўдзельніцу сусветнага арт-працэсу пад час 54 Венецыянскага біенале. І удалося гэта ажыццявіць не проста ў адным з будынкаў горада на вадзе, а непасрэдна ў сэрцы мастацкай падзеі — Старым Арсенале.

А як своеасабліва вынікі развіцця выяўленчай культуры варта разглядаць ініцыяванае Прэзідэнтам краіны І Мінскае трыенале сучаснага мастацтва “БелЭКСПА-Арт-2012”, што стартвала ўчора, а таксама зладжаную ўпершыню за 80 гадоў Усебеларускую выстаўку “Зямля пад белымі крыламі”.

Прагучала навіна пра ўдзел нашых кінематаграфістаў у прэстыжным Канскім кінафестывалі. Прычым адразу — у асноўнай вёсцы Нацыянальных павільёнаў. А ўжо сёлета ўпершыню цітры “Беларусьфільм” зафіксавалі ўдзел кінастудыі на ўмовах капрадукцыі ў асноўным конкурсе Канаў з фільмам “У тумане”. Да ўсяго, за тры з паловай гады выйшлі ў айчыныны пратат годныя стужкі “Масакра”, “Ваўкі”, “Талаш”, “Рыжык у Залостэрачы”...

Выдатнымі адзнакамі пра беларускую прысутнасць у свеце стаў устаноўлены ў Кіеве помнік Уладзіміру Караткевічу, з’яўленне якога ініцыявалі кіраўнікі Беларусі і Украіны, а таксама мемарыяльныя дошкі Францішку Багушэвічу ў Вільнюсе ды Яну Баршчэўскаму — у Санкт-Пецярбургу. А ў манументальных праектах яшчэ — Варшава, Рыга, зноўку Вільнюс.

Ролю фактара яднання сярод музейшчыкаў мае атрымаць упершыню праведзены ў Гродне І Нацыянальны форум “Музеі Беларусі” і прафесійны конкурс у яго рамках. Усім нам цікава будзе пабачыць Музей Васіля Быкава пад Мінскам, а таксама ўжо сёння наведаць упершыню зладжаную выстаўку работ мастакоў Парыжскай школы — выхадцаў з Беларусі і экспазіцыю каралеўскіх скарбаў з Вялікабрытаніі. Важкай падзеяй сталіся міжнародныя праекты і фестывалі, падтрыманыя Міністэрствам культуры, у тэатрах, музеях, бібліятэках краіны.

Свой унёсак у развіццё сферы зрабілі таксама і спонсары, мецэнаты, пра чый удзел сапраўды можна сказаць “ўпершыню”. Сёння практычна ні адна значная культурная падзея не праходзіць без падтрымкі партнёраў, а некаторыя — як Першы Палацавы баль у Нясвіжы — можна лічыць практычна цалкам падтрыманы партнёрамі. Прычым гэтая рэспубліканская (а па вялікім рахунку — сусветная) тэндэнцыя удала рэалізуецца на сваім узроўні і ў кожным з раёнаў Беларусі. Адраджэнне традыцыйнага мецэнатства — гэта і выкуп Статута ВКЛ, і ремонт сельскага клуба.

Мы толькі паспрабавалі акрэсліць тыя акцыі, здзяйсненне якіх здзівіла і шчыра парадавала цягам апошніх гадоў. Ініцыятывы ды праекты, што рэалізаваны, даюць нагоду спадзявацца на іх далейшы разгорт, а ўзяты старт пераконвае ў развіцці. Балазе тры з паловай гады, калі Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь кіраваў Павел Латушка, былі насычаны інтэнсіўным жыццём. Паўторымся: пісаць пра гэта было цікава.

Супрацоўнікі Рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва”

Другая Нацыянальная тэатральная прэмія, вынікі якой былі падведзены 19 лістапада на ўрачыстай цырымоніі ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, ўзрадавала і адначасова расчаравала куды больш за Першую. І ўжо адно гэта — радуе. Ажно да слёз. Дакладней, "праз слёзы".

У тым, што перамога "Пікавая дама" Гродзенскага тэатра лялек, можна было не сумнявацца. Найталенавіты рэжысёр Алег Жугжда, спалучыўшы постмадэрнісцкую іронію з больш уласцівай беларусам спагадлівай усмешкай і грыфам "Зроблена з любоўю", стварыў спектакль папраўдзе "для ўсіх і кожнага": ад прыдзірлівых эстэты да заўзятых "карцёжнікаў", ад прыхільнікаў класікі да адданых авангардным эксперыментам, ад аматараў "высокай" оперы да тых, хто толькі "ў лялькі гуляе". А яшчэ, нягледзячы на сваю "даросласць", — для ўсёй сям'і, бо тут ёсць што абмеркаваць і з навукоўцамі ў галіне літаратуры ды музыкі, і з падлеткамі, і нават з дзецьмі. Галоўнае — ніхто не засумуе. І гэта прэтым, што спектакль літаральна нашпигаваны асветніцтвам пад рубрыкай "Цікава ведаць". Дадам, што "Пікавая..." можна было аддаваць першынство не толькі, як адбылося, у чатырох намінацыях ("Лепшы спектакль", "Лепшы спектакль тэатра лялек", "Лепшая рэжысёрская работа", "Лепшая жаночая роля" — Ларыса Мікуліч, якая непараўнальна ўвасобіла ўсе чатыры жаночыя постаці: старой Графіні, Лізачкі, Надзеі Філарэтаўны фон Мэк — мецэнаткі Чайкоўскага, і картачнай Дамы). Спектакль можна было адзначыць і за лепшую драматургію, дзе А.Жугжда з'яўдаў аповесць з операй, а таксама — лістамі творцаў і іх атачэння. І за лепшае музычнае афармленне, дзе рэжысёр (з дапамогай аранжыроўшчыка Віталія Лявонава) надзвычай тонка спалучыў Чайкоўскага з Даніцці, пакінуўшы перамогу за апошнім. І нават за... лепшыя спева (вакальная падрыхтоўка — Ала Ареткіна), бо ў сцэне

ў спальні Графіні артысты-лялечнікі пераўзышлі самых знаных оперных салістаў — не ў "штурме" верхніх нот, а ў данясенні таго, што ўсім гэтым хацелі сказаць. Спектакль заслужыў і якія-небудзь дадатковыя спецпрызы — на шталт "За гармонію сінтэзу". Ва ўсіх сэнсах. Ці — "За пырскі шампанскага": настолькі віртуозна там зроблена кожная дробязь. Ці, сціста, "За свята!", — фантазіраваць можна бясконца.

Але тады "Што значаць тыя слёзы", што згадваліся ў пачатку артыкула? Слёзы — пра агульную "прэміяль-

мінацыі "Лепшая работа кампазітара" большасць галасоў набраў Андрэй Зубрыч за "...Тэатр Уршулі Радзівіл" Купалаўскага), выкананую, як і ўвесь спектакль, на сапраўдным еўрапейскім узроўні. Дый пытанню наконт беларускасці не ўзнікала б.

Сведчаннем невыпадковасці "скарспельных ацэнак" — ужо сама палітра намінаваных спектакляў, некаторыя з якіх не тое што лепшымі, але і проста годнымі, прыстойнымі (па мастацкім узроўні, вядома) назваць было немагчыма. І не таму, што выбіраць не бы-

і хутка-гучна крычаць. Адпаведна, "узбуджаецца" і дзіцячая публіка, якую тым самым прывучаюць да такіх паводзін у "храме мастацтва".

Зусім не мела канкурэнтаў і "Лепшая пастаноўка па творы сучаснага беларускага аўтара", якой сталі рускамоўныя "Аднакласнікі" Юліі Чарняўскай, уваасобленыя ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры Кацярынай Аверкавай. Бо Янка Купала, Уладзімір Караткевіч, Максім Багдановіч, Францішак Аляхновіч, Уршуля Радзівіл — усё гэта наша класіка рознага ўзроўню і роз-

невялічкія пралогі да кожнай з двюх дзей вадзвіля і некаторыя вольнасці ў літаратурным тэксце, спрадвек уласцівыя аперэтакчным жанрам, — ізноў "інсцэніроўка". Пэўна, трэба тэрмінова ўнесці нацыянальныя папраўкі ў літаратурную энцыклапедыю, паводле якой інсцэніроўка ў шырокім сэнсе — "афармленне літаратурнага тэксту, што замацаваны ў пэўнай форме і не дапускае імпрывізацыі", а ў вузкім — "непасрэднае прыстасаванне да сцэны твора, напісанага ў апавядальнай форме".

"...Дама" ў піку, або Картачныя гульні: тайм другі

на-примяральную" карціну. Бо яшчэ адзін "не такі", як іншыя, спектакль — "Вянчанне" паводле Вітольда Гамбровіча маладога рэжысёра Аляксандра Янушкевіча — быў адзначаны адно за лепшую работу мастака (Таццяна Нерсісян). У астатнім — многія члены журы ледзь выпрымалі да антракту. І потым яшчэ доўга скардзіліся, што за "лабуду" ім падсунулі. Гэта пастаноўка і сапраўды не звыкла "сюэтная", а заснаваная на пльні падсвядомасці, асацыятыўных сувязей — філасофіі свету і душы. Дык думаць у тэатры адвыкла не толькі "шырокая публіка", але і "мастацкая эліта"? Ці проста — усе стаміліся глядзець па два-тры спектаклі на дзень? А дзе ж тады прафесійны падыход? Ён не ў тым, каб меркаваць на ўзроўні "спадарожнасці ці не" (іншымі словамі — блізка мне па эстэтыцы ці не вельмі), а ацэньваць ступень валодання майстэрствам. Да таго ж, толькі тыя, хто засталіся да канца, змаглі б напоўніцу ацаніць выдатную кампазітарскую работу Аляксандра Літвіноўскага (у на-

ло з чаго! Быў і гродзенкі "Палёт над гняздом зязюлі", які не прайшоў папярэдні адбор, і "Загадкавы візіт" Блуцкі ў тэатры М.Горкага, які нават не вылучаўся на прэмію. Увогуле, сістэма вылучэння, нягледзячы на некаторыя добрыя новаўвядзенні, па-ранейшаму патрабуе, бадай, самай вялікай карэкціроўкі ды ўдасканалення.

У намінацыі "Лепшы спектакль для дзяцей" справядліва перамог магілёўска-лялечны "Чароўны пэндзаль". Але змагацца яму не было з кім — хіба з віцебска-лялечным увасабленнем "Прынцэсы і свінапаса", вырашаным, хутчэй, як казка для дарослых. Зноў-такі, чамусьці той жа Музычны тэатр "пасаромеўся" вылучыць "Чароўны гадзіннік..." кампазітара Алены Атрашкевіч, пастаўлены Настасіей Грыненка. Але тым больш ярка высветлілася праблема дзіцячага рэпертуару. Можа, прэмія і сапраўды дапаможа яе вырашыць? Кінулася ў вочы (і ў вушы!) і сама эстэтыка дзіцячых спектакляў, дзе нічога не зразумела, але ўсе мітусяцца

Наўрад ці размову, прысвечаную сучаснаму беларускаму тэатру, можна лічыць вычарпанай пасля Нацыянальнай прэміі. Паводле традыцыі, калі прэміяльны жарсці крыху супакояцца, "К" правядзе свой "круглы стол", дзе падрабязна прааналізуе здабыткі і страты цяперашняга конкурсу. Пакуль жа — папярэдні роздум асобна ўзятага музыказнаўцы.

ных эпох. Дадайце сюды прачытаную (у прамым, нават літаральным сэнсе слова) і "перачытана-перапісаную" класіку, рускую і еўрапейскую. А з "сучаснасцю", тым больш беларускай ды яшчэ і беларускамоўнай, — заўсёдня праблема.

У гэтай сувязі конкурс абазначыў і праблему... нераспрацаванасці тэрміналогіі. Бо, калі верыць буклету, аказалася, што некаторае скарачэнне п'есы Бамаршэ ганарліва называецца інсцэніроўкай, а іншае скарачэнне той жа п'есы, дапоўненае даволі смачнай "адсябяцінкай", не называецца ніяк, хіба дадаткова атрымлівае "tit". Затое

Прыемна, што "Лепшай работай харэографа" прызнана, нарэшце, творчасць Наталлі Фурман, якая даўно ўжо заслугоўвае такой адзнакі. Але, зноў-такі, улічваючы ўжо саму жанравую скіраванасць "...Тэатра Уршулі Радзівіл", канкурэнцыі тут практычна не было. А шкада! Бо пластычны тэатр і яго элементы — адзін з перспектывных сучасных напрамкаў, плённыя захады ў якім ужо рабіліся на нашай сцэне.

А вось у Аляксандра Палазкова, які сыграў выйгрышную ролю Філімона Пупкіна ў спектаклі ТЮБ "Пан міністар", пастаўленым Уладзімірам Савіцкім, на мой погляд, канкурэнтаў магло б быць

У рамках Нацыянальнай тэатральнай прэміі адбыўся "круглы стол" "Сучасны беларускі тэатр: тэндэнцыі і праблемы развіцця". Маладая зала Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага не магла змясціць усіх ахвотных.

Прычым не толькі таму, што абмеркаванне набалелага выклікала такі рэзананс, але і з выключна арганізацыйнай прычыны: зала разлічана ўсяго на сорак чалавек — пры складзе журы ў больш за сотню. А яшчэ ж завітала і прэса! Таму ў ход пайшлі і дадатковыя крэслы, і нават сцэна, на ўзвышэнні якой таксама спрабавалі ўладкавацца журналісты. Заўважым, што з той жа прычыны "недахопу крэслаў і прасторы" рэжысёр Мікалай Пінігін збіраўся здымаць з конкурснай праграмы свой спектакль "...Тэатр Уршулі Радзівіл", які павінен быў ісці ў запісе, бо Купалаўскі тэатр у гэты час знаходзіўся на гастролях. Прагляд відэа мусіў адбыцца ўсё на той жа Малой горкаўскай сцэне. І толькі пасля выступлення Пінігіна на прэсканферэнцыі, дзе ён заявіў пра магчымую адмену паказу "з тэхнічных прычын", была дасягнута дамоўленасць з кінатэатрам "Беларусь".

Але і сапраўды, размова на "круглым stole" аказалася вельмі зацікаўленай. Прычым, што выступілі не ўсе, хто збіраўся. Доктар філалагічных навук, прафесар, знаны тэатральны крытык Таццяна Арлова, ацаніўшы прапанаваны рэгламент (маўляў, не больш за сем-восем хвілін), вырашыла падрыхтаваны аналітычны матэрыял не зачытваць, а пазней надрукаваць. Акрамя "прызначаных" дакладчыкаў з ліку крытыкаў і навукоўцаў, актыўна выступалі прадстаўнікі рэгіёнаў. Можа, яшчэ і таму, што "ўступным словам" стаўся кастрычніцкі нумар часопіса "Мастацтва", прысвечаны Нацыянальнай прэміі. Ён раздаваўся членам журы ў першы дзень іх прыезду, разам з усёй папкай конкурсных дакументаў, і быў не проста імі прачытаны, а літаральна "зачытаны" да дзірака. Як заўважыў доктар мастацтвазнаўства, прафесар, старшыня Беларускага саюза мастацкіх крытыкаў Рычард Смольскі, гэты выпуск часопіса павінен стаць "настольнай кнігай" у

Міністэрстве культуры і непасрэдна ў тэатральных дзеячаў, бо ўтрымлівае шмат слушных прапаноў па далейшым развіцці нацыянальнага тэатра.

— Сёння наступіў "час ікс", — канстатаваў Рычард Смольскі, — калі трэба канчаткова вызначыцца, што значыць тэатр у сучаснай прасторы і нашай краіне. Прэстыж мастацтва і культуры апошнім часам падае. Але Нацыянальная тэатральная прэмія — сведчанне таго, што палітыка дзяржавы скіравана на падтрымку нацыянальнай спадчыны. Наступе час вялікай рэарганізацыі тэатральнай справы — менавіта справы, якая ўключае ў сябе не толькі ўласна мастацтва, але і індустрыю. У цяперашнім Законе аб культуры не ўлічаны многія рэаліі, не прапісаны фінансавыя ўмовы, таму патрэбна далейшае ўдасканаленне заканадаўчай базы, стварэнне сур'ёзнага нарматыўнага дакумента аб тэатральнай справе, які закладзе трывалы фундамент тэатральнага "дома". Ініцыяваць гэта павінен Саюз тэатральных дзеячаў...

Сны на Парнасе

Выступленне доктара філалагічных навук, прафесара, члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Сцяпана Лаўшука магло б стаць штуршком для стварэння новай п'есы — штосці на шталт "Сон на Парнасе":

— Пасля адкрыцця Нацыянальнай тэатральнай прэміі я ўсю ноч не спаў, а пад раніцу сасніў Ігната Буйніцкага. Той і кажа: маўляў, нас было пяцнаццаці, і мы амаль на голым месцы (тут я, праўда, запырчыў, што не зусім на "голым") заклапі асновы нацыянальнай драматургіі. І стварылі сваю тэатральную публіку! А сёння мы такога дасведчанага, улюбёнага ў тэатр гледача страцілі: залу запаўняюць выпадковыя людзі, і з такой публікай мы ніколі не створым сапраўднага тэатра. Бо той пачынае працаваць адно "на касу", не клапацічыся пра вечнасць. І дадзена тэндэнцыя закранае нават такіх таленавітых творцаў, як рэжысёр Мікалай Пінігін, драматург Аляксей Дудараў. У будучым трэба арганізоўваць не "круглы стол", а навукова-практычную канферэнцыю, якая плыбока закранула б усю гэтую праблематыку...

Дый без таго было відаць, што дилема "грошы ці мастацтва" датычыцца ўсіх. Асабліва актуальная яна для тэатраў са статусам "нацыянальны", прызначэнне якіх, як адзначыла Святлана Радкевіч, вядучы літаратурны рэдактар Коласаўскага тэатра, — "бачыць боль за тыя праблемы, якія хвалююць Беларусь". Але справа яшчэ ў тым (паспрабуем зрыфмаваць), "што грашовыя патокі маюць розныя вытокі".

— Сёння нават сталічныя тэатры, — звярнуў увагу дырэктар Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача Юрый Кулік, — раскіданы па розных фінансавых сістэмах: некаторыя адносяцца да Міністэрства культуры, іншыя — да Мінгарвыканкама. Тое ж — у рэгіёнах. Можа, трэба з'яўдаць усе тэатры ў нейкую адзіную сістэму? На жаль, гэтае пытанне застаецца пакуль без адказу, бо за нашым "круглым stoleм" няма прадстаўнікоў Міністэрства культуры, якія маглі б патлумачыць ці пракаменціраваць сітуацыю. Але гэта фінансавая няроўнасць вельмі кідалася ў вочы на цяперашніх праглядах, асабліва пры параўнанні сцэнаграфіі...

— З недахопам грошай, — падкрэсліў народны артыст Беларусі Барыс Луцэнка, — можна змагацца толькі адным шляхам: ставіць добрыя, таленавітыя спектаклі. Тады, можа, і спонсары з'явіцца, і ў замежжа тыя пастаноўкі запрасяць. Таму хацелася б закрануць праблему прафесіяналізму. Раней было больш увагі да тэатра з боку крытыкаў, іх думка куды больш уплывала на выбар спектакляў для адказных гастролей, іншых значных мерапрыемстваў. А сёння часам глядзіш — і не разумеш, пра што спектакль. Можа, у некаторых была ўсяго адна мэта: неяк завабіць гледача?..

Падобныя думкі выказвалі многія выступоўцы.

— Тэатры сёння — духоўна "голыя", — адзначыў кандыдат мастацтвазнаўства, прафесар Рыгор Баравік. — Павінна быць адно — умовы для працы. А ў нашай краіне няма той

атмасферы, якая павінна панаваць у тэатральнай сферы. Таму цягам апошніх дзесяцігоддзяў назіраецца працэс не стварэння, а разбураўлення. Тое, што мы глядзім на цяперашняй тэатральнай прэміі, не лепш за тое, што было ў нашым мастацтве раней. Але добра, што захоўваюцца традыцыі — таго ж акцёрскага тэатра...

— Асноўная праблема — нават не фінансавая, — прадоўжыў гэтыя думкі Раман Цыркін, галоўны рэжысёр Мазырскага драматычнага тэатра імя І.Мележа, — а праблема нявагі. Мы не ведаем адно аднаго і не цікавімся творчасцю іншых. Раней на кожную прэм'еру прыязджалі крытыкі, рабілі аналіз убачанага, а цяпер нават пры вылучэнні спектакляў на Нацыянальную тэатральную прэмію мы нікога так і не дачакаліся. Некалькі разоў па просьбе арганізатараў пераносілі спектакль, каб адборачная камісія змагла прыехаць, але ў выніку рашэнне выносілася на аснове прагляду відэазапісаў. Дадам, што за трынаццаць гадоў маёй працы ў тэатры да нас не прыехаў ніводзін выпускнік Акадэміі мастацтваў — хіба тыя нашы выхаванцы, якія навучаліся завочна. А гэта таксама — паказчык увагі да рэгіёнаў...

Што ж да гледачоў, патрабавальнасць якіх таксама павінна трымаць тэатр у добрай форме, дык падлічыць працэнты папраўдзе тэатральнай публікі вельмі складана, запэўніў кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт Расціслаў Бузук, загадчык кафедры тэатральнай творчасці БДУКІМ:

багата. Але члены журы самі ўпісалі прозвішчы тых, каго хацелі б адзначыць, у біялецыстаў. І — у намінацыю трапілі ўсяго двое артыстаў. Акрамя Аляксандра Палазкова, які выйшаў пераможцам, яшчэ Цімур Муратаў за "Вянчанне". Шмат было і добрых выканаўцаў "эпізодных" роляў, што ў асобню намінацыю не вылучаліся. А шкада! Можна, у будучыню трэба падумаць і пра гэта?

На Другой Нацыянальнай тэатральнай прэміі, як і на Першай, Міністэрства культуры адзначыла за ўнёсак у развіццё тэатральнага мастацтва Беларусі, але не шэраг дзеячаў, як летась, а аднаго — народнага артыста краіны Генадзя Гарбука. Заклаліся, трэба разумець, і новыя традыцыі. Бо ў рамках усё той жа Другой Нацыянальнай прэміі як лепшы музычны спектакль сезона не акадэміяй, а Міністэрствам культуры была адзначана опера "Аіда" Дж.Вердзі ў пастаноўцы Міхаіла Панджавідзэ. Прыв "Крыштальная кветка", які раней уручаўся да Міжнароднага дня тэатра, быў прысуджаны (не акадэміяй, а Беларускаму саюзам тэатральных дзеячаў) акцёру Драматычнага тэатра Беларускай Арміі Сяргею Фромічаву-Карсакову — за лепшы дэбют (Залатнікоў-малодшы ў "Бядзе ад пяшчотнага сэрца", пастаўленага Марынай Дударавай).

Наступным разам, магчыма, колькасць намінацый трэба будзе павялічыць так, каб хапіла ўсім спектаклям (для параўнання, у Нацыянальнай музычнай прэміі — ажно 19 намінацый, хаця тая ахоплівае адно эстраду). А там, глядзіш, "па просьбе працоўных" з'явіцца і звыклае: "Не больш за адну ў адны рукі!".

Тым не менш, намінацыя "За лепшы дэбют"

сапраўды неабходная. Найперш, за дэбют рэжысёрскі. Атрымліваючы прыв "За лепшую рэжысуру", гэта выказаў Алег Жулжда. Ён узгадаў, што акурат 19 лістапада, у дзень уручэння Другой Нацыянальнай прэміі, — угодкі сыходу класіка нашай рэжысуры Валерыя Раеўскага. І прапанаваў назваць гэту прэмію яго імем. Дададзім, што пры вылучэнні намінацый увогуле бывае раслаўсуджана тэндэнцыя адзначаць не столькі вылучаную працу, колькі ўсе заслугі намінанта і, галоўнае, яго вядомасць. Пры такім падыходзе адораны пачатковец аказваецца не ў лепшых умовах: маўляў, яшчэ малады, паспее сваё атрымаць. Але ж такая падтрымка і грамадскае прызнанне бываюць вельмі неабходнымі, бо мола-

дзі, асабліва таленавітай, уласціва сумняваюцца ў правільнасці свайго шляху. А той жа Аляксандр Янушкевіч, я ўтэўна, — наша будучая зорка, у чым пераконваюць яго далейшыя працы — тыя ж "Дзяды".

І яшчэ: у само журы трэба ўсё ж вылучаць тых, хто рэальна будзе глядзець спектаклі. Сёлета "суддзю" намагаліся дысцыплінаваць: на кожным спектаклі адзначалі прысутных, бы школьнікаў. І "пужалі": калі хто прапусціць без прычыны хаця б два спектаклі, не будзе дапушчаны да галасавання, як той студэнт да здачы заліку. А ў рэшце рэшт галасавалі ўсе, хто прыйшоў.

Але будзем аптымістамі. Няхай хутэй надыйдзе той час, калі ад вылучаных на прэмію спектакляў будуць разбягацца не толькі члены журы (сёлета зала значна пусцела пасля антракту ў кожным спектаклі, акрамя аднаактоўных), але і вочы. І калі, як сёлета з "Пікавай дамай", намінаваныя спектаклі з асалодай будуць глядзець тыя, хто бачыў іх ужо не раз...

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота
Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА і Таццяны МАТУСЕВІЧ

2000 знакаў пра...

Прыкладна такой рэакцыяй сустракала прадстаўнікоў акрэдытаваных СМІ большасць тэатраў-ўдзельнікаў Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Прычым, на дзіва, тэатры — не маленькія, а самыя вялікія. Аднак адсутнасць указанняў з боку адміністрацыі яшчэ не значыць, што яны аказаліся б зусім не патрэбныя.

ны паказ альбо — імідж, сфарміраваны праз СМІ. Перамагае, па традыцыі, першае. Кульгае, па завядзёнцы, другое. І калі на тэатральных акадэміках сэканомиць не ўдалося, дык няхай прэса пашукае сабе месца? А тое, што са спектакля здымуць на фота адзудзе сцэны або пасля сыдуць, дык тое — драбязя.

Карацей, пры гэтай ці то эканоміі, ці то неарганізаванасці даводзілася сутыкацца з варыянтамі, калі СМІ прапановалі

"Прэса? Указанняў не паступала"

Скажам, абсалютна натуральным выглядае размяшчэнне журналістаў у спецыяльна вылучаны рад, як зрэшты, і сяброў Беларускай тэатральнай акадэміі яшчэ ў некалькі шэрагаў ці хаця б у адзін сектар у зале (у дачыненні да апошніх, між іншым, такое лагічнае правіла таксама не заўсёды выконвалася).

Тое ж самае датычыцца і фатографу, для якіх элементарна вылучаюць сваю зону на самых разнастайных мерапрыемствах. У тэатры (запытайце любога майстра аб'ектыва) найлепш вылучыць цэнтр і першыя рады. Бо пагадзіцеся, чуць у якім адзінаццатым радзе партэра цягам усёй пастаноўкі гук затвора фотакамеры — не самае вялікае задавальненне для тэатральнага глядача.

Урэшце, пра глядачоў і журналістаў. Вось тут для тэатраў часцяком паўстае дылема: прыбытак ад продажу лішніх дваццаці білетаў на прэм'ерны ці фестываль-

стаячыя месцы на балконе вялікага тэатра (хаця былі вольныя крэслы і ў партэры, і на тым самым балконе — на іх проста не пусkali) і — о цуд! — першы рад у тэатры маленькім, на месцы якога, праўда, паралельна выпісаліся запрашальнікі, а яшчэ ў адной тэатральна-відовішчнай установе наўпрост рэкамендавалі: "У нас заўтра аншлаг, дык мо вы б і не прыходзілі..."

Паверце, ходзяць журналісты газет, часопісаў, інтэрнэт-сайтаў на спектаклі не таму, што тут — "халыва, сэр!". Прафесіяналы ад тэатра наракаюць на адсутнасць прафесіяналаў "ад п'яра", але ж як ім з'явіцца, калі нават на фестывальных паказах, якімі, па сутнасці, з'яўляліся спектаклі Нацыянальнай тэатральнай прэміі ў Мінску, прэса, як той Фігара, то тут, то там — шукае месца. Бо ўказанняў жа — не паступала...

С.Т.

Пры недахопе крэслаў і прасторы

— Запаўняльнасць залы не дае ніякага ўяўлення пра тое, хто ў той зале сядзіць і колькі там заўсёдынікаў. Каб выхаваць зацікаўленага, добра дадасведчанага, улюбёнага ў тэатр глядача, трэба працаваць з дзіцячай аўдыторыяй. І адбудаваць ланцюжок: дзеці — падлеткі — моладзь — дарослыя...

— Мы на ўсё глядзім праз ружовыя акуллары, — упэўнены **галоўны мастак Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Барыс Герлаван**. — А між тым, існуе праблема агульнай тэатральнай культуры. Тэатральныя дзеячы не маюць магчымасці глядзець спектаклі, каб быць у курсе ўсяго, што адбываецца ў мастацкім свеце. Узьцяг нават гэтыя прагледы: чаму б не дэлегаваць ад тэатраў тую ж творчую моладзь? Да таго ж, павінны быць гранты, каб пачаткоўцы маглі рэалізаваць свае памкненні. Вось на цяперашняй Нацыянальнай прэміі: ці бачылі мы авангардныя спектаклі? А як увогуле ставіліся абласныя тэатры да сваіх паказаў? Тыя ж французы, японцы, прыязджаючы да нас на фестывалі, па тры дні ставілі святло. Нашы ж мастакі на конт гэтага так не турбуюцца...

Кандыдат мастацтвазнаўства, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Надзея Юўчанка ўзяла праблему гукавога асяроддзя:

— Спектакляў без музыкі сёння няма. Але якая яна? Пра гэта гаворыць у часопісе "Мастацтва" знакаміты кампазітар Вячаслаў Кузняцоў. Працягваючы яго думкі, параю з большай адказнасцю ставіцца да слова "кампазітар" пры пераліку стваральнікаў

спектакля. Калі ў пастаноўцы гучыць музыка розных аўтараў, у тым ліку класікаў, іх імёны таксама трэба пазначыць — хаця б у мэтах асветніцтва. Увогуле ж, у паказаных спектаклях было надта шмат таннай "электронікі", а хацелася больш "жывой музыкі" ці хаця б добра запісанай фанэграмы...

І хаця вядучы "круглага стала" (і адначасова старшыня журы) — **старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, мастацкі кіраўнік Драматычнага тэатра Беларускай Арміі, знакаміты драматург, заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Аляксей Дударай** — неаднаразова заклікаў не "агітаваць" за тых або іншых намінантаў і увогуле не абмяркоўваць у час пасяджэння ўбачаныя спектаклі, без гэтага не абышлося. Але наўрад ці тыя выступленні былі спланаванай "прыхаванай рэкламай" — хутэй, гэтакі "крыкам душы".

— Праглед спектакляў, вылучаных на прэмію, дадаткова пераканаў, што ў нас ёсць моцная нацыянальная акцёрская школа, — прагучала ў выступленні ўжо згаданага Рычарда Смольскага. — Той жа Уладзімір Мішчанчук, выйшаўшы ў невялікай ролі ў спектаклі "Сродак Макропуласа", правёў практычна "майстар-клас". Надзею пакідаюць такія імёны маладых рэжысёраў, як Кацярына Аверкава, Аляксандр Янушкевіч. Ён значыць, што ў беларускага тэатра ёсць будучыня.

Шмат у чым спрэчным падалося адно з выказванняў Рыгора Баравіка:

— Боль і разуменне таго, што такое сучасны тэатр, паказаў рэжысёр Уладзімір Савіцкі. З'яўляецца ў нас і

творчая моладзь: рэжысёры Ігар Казакоў, Таццяна Траяновіч, Кацярына Аверкава, Дзяніс Нупрэйчык. Але ёсць і кан'юнктура, калі нашы творцы глядзяць у бок Польшчы, Францыі...

Думаецца, позірк на сусветныя тэндэнцыі папросту неабходны, калі Беларусь пазіцыянуецца як "цэнтр Еўропы", не адасоблены ад еўрапейскай жа культурнай прасторы.

"Круглы стол" па выніках II Нацыянальнай тэатральнай прэміі паказаў рэальнае становішча. Нам трэба перабудоўваць тэатральную справу, але няма менеджараў, перспектывы тэатра вызначаюць не мастацкія кіраўнікі, а дырэктары, якія арыентуюцца на фінансавыя паказчыкі. Непакой выклікаюць драматургі. Найбольш таленавітыя вітаюцца ў Расіі, а г'есы, што ставяцца ў нас, — гэта, за рэдкім выключэннем, літаратурныя тэксты, а не ўласна драматургія... У маладых рэжысёраў — усяго адзін-два удалыя спектаклі. А трэба, каб усе іх пастаноўкі былі такія. Наша акцёрская школа добрая ў плане эстэтыкі тэатра перажывання, астатнія плыні не прымаюцца.

Вынікі размовы падводзіліся некалькімі выступоўцамі. Той жа Аляксей Дударай адзначыў арганізацыйныя цяжкасці:

— Неабходна пастаянна дзеючая дырэкцыя нашага фестывалю, якая будзе працаваць на працягу ўсяго года. Такая дырэкцыя, мяркую, павінна існаваць пры Саюзе тэатральных дзеячаў.

На мастацкія складнікі звярнуў увагу **доктар філасофскіх навук, прафесар Вадзім Салееў**:

— Так, нам трэба перабудоўваць тэатральную справу, але няма менеджараў, перспектывы тэатра вызначаюць не мастацкія кіраўнікі, а дырэктары, якія арыентуюцца на фінансавыя паказчыкі. Непакой выклікаюць драматургі. Найбольш таленавітыя вітаюцца ў Расіі, а г'есы, што ставяцца ў нас, — гэта, за рэдкім выключэннем, проста літаратурныя

іны, старшыня Украінскага саюза тэатральных дзеячаў Лесь Танюк. Аказалася, многія ўзнятыя праблемы актуальныя не толькі ў нас:

— Абласныя тэатры перастаюць быць рэжысёрскімі і акцёрскімі, становяцца дырэктарскімі, арыентаванымі на заробак грошай. Але калі ўсе зразумеюць, што вытворчасць — часовая, а мастацтва — вечнае, дык і бізнес пачне развівацца больш плённа.

Не думаю, што трэба бяцца быць падобнымі на Еўропу, сувязі з Захадам ірваць нельга. З той жа Масквы, наадварот, апошнім часам вывоззяць антрэп'рзу. Там яна ўжо не праходзіць — і яе транспартуюць на Украіну і Беларусь. Уздзяення такой "эстэтыкі" трэба засцерагацца больш. Для параўнання: у Расіі ў часы перабудовы было закрыта каля 300 тэатраў, ва Украіне — ніводнага. Да таго ж, за гэты час па краіне з'явілася ажно 128 новых студый. Нарматывная база на Украіне больш распрацавана. Каб творчыя саюзы выжылі, мы надалі ім статус нацыянальных: для іх і зямельны падатак скасаваны, і камунальныя пастугі ідуць са зніжкай. Прагледы для крытыкаў ладзяцца ў нас больш-менш рэгулярна. Але вельмі патрэбны яшчэ і глыбінныя даследаванні, прысвечаныя тэатру. У нас няма, на жаль, такой Нацыянальнай прэміі, як у вас. Ёсць дванаццаць іншых, але больш лакальных. Вы, дарэчы, таксама можаце выйсці на гарадскія ўлады ды заснаваць свае гарадскія прэміі. А галоўнае — давайце больш абменьвацца гастролімі! — захоўваць свае нацыянальныя адметнасці...

Занатавала Н.Б.

Акурат тыдзень таму, 17 лістапада, скончыўся II Міжнародны конкурс вакалістаў імя Л.Александроўскай. Мяркуючы па колькасці лаўрэатаў і дыпламантаў, ён аказаўся вельмі ўдалым для нашай краіны: беларускія спевакі атрымалі ўсе тры прызавыя месцы і дыплом сярод жанчын, а таксама бронзу і два дыпламы сярод мужчын. Хтосці скажа: пры такіх выніках можна спачываць на лаўрах. Дык што ж не дае такою спачывання? Пра гэта і паразважаем.

Статыстыка

Для пачатку — выпраўленая статыстыка. Менавіта выпраўленая, бо для конкурсу гэта звычайная справа: заявак бывае дастана больш, прывязджае ж удзельнікаў — менш: адзін захварэў, другі перадумаў, трэці падаваў заяўкі на некалькі конкурсуў адразу і, прайшоўшы папярэдні адбор, едзе туды, дзе прывавы фонд большы... У нашым выпадку канчатковыя лічбы аказаліся наступнымі: 56 удзельнікаў з 7 краін. Сярод іх — сяміра

Арганізацыя

Увогуле, арганізацыйныя пытанні сталіся на конкурсе самым слабым месцам. Віной усяму — хуткія тэрміны, у якія рыхтавалася такое значнае мерапрыемства. На будучыню, пэўна, няблага было б наладзіць больш шчыльнае супрацоўніцтва ўсіх зацікаўленых арганізацый. Гэтым разам конкурс, паводле традыцыі, праводзілі Акадэмія музыкі і сталічная філармонія. А чаму б не падключыць сюды і наш Оперны тэатр? Вядома, хутка там пройдзе іншы конкурс, які ладзіцца з удзелам замежных структур. Але, тым больш, далучанасць да конкурсу імя Александроўскай (якая, нагадаем, прысвяціла гэтаму тэатру ўсё сваё жыццё) магла б стаць своеасаблівай "генеральнай рэпетыцыяй". Па меншай меры, можна было б задзейнічаць аркестр тэатра: яго музыканты куды лепш ведаюць оперны рэпертуар, ім давалося б прыкладаць менш намаганняў у падрыхтоўцы трэцяга тура. Да таго ж, на многіх буйных конкурсах удзельнікаў суправаджаюць адразу некалькі аркестраў, што зніжае

раз". Дый сама конкурсная атмасфера патрабуе не толькі ўласна творчых якасцей, але і "байцоўскіх", умення дакладна разлічыць стратэгію ды выпрацаваць тактыку барацьбы. Зразумела, ва ўсё гэта ўмешваецца Яго Вялікасць Выпадак: камусьці фартуна дапамагае — ужо з лёсавання, камусьці — наадварот: конкурсу без неспадзяванак папросту не бывае. Мантас Гацявічус з Літвы, які так зачараваў на першым туры, з кожным наступным выхадам на сцэну стамляўся ўсё больш і больш. Гэта ж "згубілася" на трэцім туры расіянка Ганна Літвін. У выніку ў абодвух выпадках — бронза. Таму, убачыўшы сярод канкурсантаў такіх прызаных у нас оперных салістаў і лаўрэатаў міжнародных конкурсуў, як Ілья Сільчукоў і Анатоль Сіўко, многія былі здзіўлены: гэта ж якая рызыка! Ці, можа, юначая перакананасць у сваёй неперажанасці? Ці штосьці яшчэ? І калі першы з іх атрымаў Трэцюю прэмію (прытым, што на Першым Міжнародным конкурсе імя Л.Александроўскай, яшчэ студэнтам, выйшаў на II месца), а другі — усяго дыплом, гэта выклікала непараўменне. І крывыя ўсмешкі

оперы С.Рахманінава). Але замежныя члены журы настойвалі, што вакаліст быў проста абавязаны ўключыць у сваю конкурсную праграму, найперш, фрагменты з партый, прызначаных менавіта для баса-барытона, якія ёсць у опернай творчасці Г.Даніілі і Дж.Расіні.

Трэба дадаць, што журы складалася не толькі з прадстаўнікоў СНД, як мы прывычаліся, — у яго ўваходзілі і еўрапейскія музыканты: з Італіі, Сербіі, Балгарыі. У іх, як аказалася, крху іншае стаўленне да вакальнай праблематыкі, іншы погляд на многія рэчы. Галоўнае для многіх з іх — роўнасць голасу. Таму на першым месцы для ўсіх іх адзначана быў Эміль Сакаваў з Казахстана. На Украіну паехалі "срэбра" Паўла Грышчанкі і дыплом Андрэя Кошмана. Гэта ж падтрымала журы казахскага тэатра Валуана Бяркенава, прысудзіўшы яму Другую прэмію, што вельмі здзіўліла многіх нашых слухачоў і мяне асабіста. Дарэчы, гэты тэнар аказаўся адзіным з усіх, хто выйшаў у фінал. Сярод тых, хто не прайшоў, было і шмат беларускіх тэнараў, з якіх найбольш уразлілі Сяргей Падавалаў і Аляксандр Гелах. Шкада, што яны не атрымалі нават ніякіх спе-

Надзея Кучар, якая пасля заканчэння Мінскага музычнага вучылішча імя М.Глінкі паехала працягваць адукацыю ў Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю імя М.Рымскага-Корсакава і цяпер, застаючыся беларускай, з'яўляецца салісткай Пермскай оперы. Яе "фішкай" былі пранікнёныя ціхія спевы, чутныя пры гэтым у любым куточку залы. Але бляску, гучнай "званочкаваці" фіярытур у знакамітай Каваціне Лючыні дзі Ламермур з оперы Г.Даніілі хацелася б і паболшы.

Дыпламы атрымалі яшчэ двое выхаванцаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі: Настася Храпіцкая і Арцём Хамічонак, які ўжо з'яўляецца салістам Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра. Цікава, што італьянскі тэнар Франчэска Аніле адчуў яго не барытонам, а тэнарам — магчыма, яшчэ і таму, што сам калісьці навучаўся як барытон, але потым развіў тэнаравую тэстуру. Але ўсё гэта вельмі індывідуальна.

Увогуле, прыезд да нас замежных музыкантаў у будучым можна было б выкарыстоўваць, што называецца, "па поўнай". Калі сярод членаў журы ёсць канцэртуючыя салісты (а серб Браніслаў Яціч ужо супрацоўнічаў з Беларускай операй), дык чаму б не даць ім магчымасць яшчэ і выступіць? А пасля конкурсу няхай бы правялі майстар-класы (як гэта было, дарэчы, на I Конкурсе імя Л.Александроўскай).

Вынікі

Дый сам конкурс было б няблага перанесці на вясну, калі ўмовы надвор'я больш спрыяльныя для вакалістаў. Да таго ж, конкурс павінен прайсці рэгулярна, а не раз у восем гадоў, як гэта здарылася цяпер. Калі тэрміны будуць дакладна азначаны, дык і рыхтаваць яго можна будзе спакойна, прадумваючы кожную дэталю, а не ў спешцы. І канкурсанты змогуць без праблем далучыцца да беларускай музыкі, якая і надалей павінна заставацца абавязковай для выканання на гэтым спаборніцтве, якое, да ўсяго, прызначана яшчэ і папулярываць нашу культуру. І імя Александроўскай! Так, пра яе напісана ў буклеце, на сам конкурс запрасілі ейную пляменніцу, нашага прафесара Арыядну Ладыгіну. Але папулярываць нашай опернай зоркі магла б быць яшчэ больш шырокай, асабліва — сярод спеўнай моладзі, якой не давалося бачыць яе на сцэне і чуць яе голас. Пэўна, у будучым да конкурсу можна было б прымеркаваць хаця б выстаўку, прысвечаную ёй. А на адкрыццё конкурсу больш шырока запрашаць яго ранейшых пераможцаў, каб была магчымасць параўнання, у які бок рухаюцца тыя, хто быў адкрыты на спаборніцтве, і куды ідзе сам конкурс, як змяняецца яго планка.

Ну а для паляпшэння арганізацыі — чаму б не запрашаць больш шырока да супрацоўніцтва валанцёраў, тых жа студэнтаў, так, як гэта робіцца на многіх іншых конкурсах, фестывалях ды іншых мерапрыемствах у нашай краіне і замежжы? Чаму б арганізатарам не пераняць некаторыя напрацоўкі, якія назапашаны цягам усяго конкурсна-фестывальнага руху ў Беларусі? Бо падобныя прыклады ёсць не толькі ў сталіцы, але і ў рэгіёнах. І, канешне ж, нельга дапускасць блятаніны ў Інтэрнэце, як гэта было сёлета, калі час правядзення трэцяга тура на адным з сайтаў, дзе была старонка, прысвечаная конкурсу, змяніўся, на другім — не, і слухачы ішлі двума патокамі. А прычымашы (зноў-такі, на афіцыйным сайце) пра вольны ўваход на праслухоўванні трэцяга тура, публіка была вымушана набыць білеты, якія потым аказаліся дзейснымі для... заключнага канцэрта! Пэўна, конкурс павінен займаць свой уласны час, дзе інфармацыя аб ім будзе ўвесь час паўнаціла, а не знікаць, як сёлета, калі ў фінале ўжо нельга было прасачыць, хто выступаў на мінулых турах.

Але ўсё гэта дробязі, у параўнанні з тым, што конкурс — ёсць. І — будзе!..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Конкурс у тэмпе спрынту,

або "Партытура" марафону пад грыфам... недаўмення

Дык як дасягнуць мастацкіх вынікаў без аўралу?

канкурсантаў з Украіны, шасцёра — з Кітая, пяцёра — з Расіі, двое — з Казахстана, па адным — з Літвы і Швецыі. Беларусу — 34. Папярэдне фігуравала лічба куды меншая — 21, але яна датычылася ўдзельнікаў — студэнтаў Акадэміі музыкі. А былі і выхаванцы нашага Музычнага вучылішча, якія далей вучыцца паехалі за мяжу, і салісты абодвух тэатраў — Вялікага і Музычнага.

Першы тур, што дае агульную карціну конкурснага ўзроўню, аказаўся даволі роўным. Не было абсалютных аўтсайдараў, якія не адпавядалі б конкурсному ўзроўню, не было і адзінага стопрацэнтнага лідара, што пакідаў бы астатніх далёка ззаду. Розніца ва ўдзельніках датычылася як прыродных даных, так і ступеняў навучанасці ды спрактыкаванасці, добра бачных ва ўмовах Малой залы імя Р.Шырмы. Галоўным выпрабаваннем гэтага этапа аказалася не беларуская народная песня — тым больш, што пазней, улічваючы сціслыя тэрміны паміж аб'яўленнем конкурсу і яго правядзеннем, арганізатары замянілі яе на песню краіны-удзельніцы. Многія "спатыкаліся" на іншым — выкананні старадаўняй арыі, бо замест лёгкасі фіярытур намагаліся праспяваць яе ўсё ў той жа рамантазаванай "драматызаванай" манеры, што ўсталявалася з сярэдзіны XIX стагоддзя.

На другі тур, паводле раскладу, павінна была прайсці не больш як палова канкурсантаў. Цікава, што географія ўдзельнікаў пры гэтым амаль захавалася (знікла хіба Швецыя, прадстаўленая, праўда, былой масквічкай), а гэта яшчэ адно сведчанне невыпадковасці прыезду кожнага з іх на наш конкурс. Нарэшце, да трэцяга тура колькасць прэтэндэнтаў на перамогу скарацілася яшчэ ўдвай, а спевы з аркестрам, да таго ж, у новых акустычных умовах канцэртнай залы Бельдзяржфілармоніі, сталі для многіх дадатковым выпрабаваннем.

Трэці тур прынёс здзіўленне: настолькі іначэй гучалі тут галасы. Адчувалася і тое, што многія спевакі жудасна стаміліся на гэтым марафоне ў тэмпе спрынту: у залежнасці ад лёсавання, некаторыя не мелі ніводнага дня перапынку. А для вакалістаў, тым больш маладых, вельмі важны ашчадны рэжым. Кожны дадатковы дзень, вядома, павялічвае каштары, але на будучыню ўсё ж было б няблага прадуплываць дзень адпачынку, хаця б перад трэцім тураам. Дый аркестр, маючы ў запасе суткі, мог бы лепш падрыхтавацца, каб суправаджаць салістаў, асабліва калі тыя выбіралі не самыя вядомыя арыі.

нагрузку на кожны з іх і, безумоўна, дазваляе дасягнуць мастацкіх вынікаў без "аўралу". Адпаведна, змяняюцца і дырыжоры, што таксама дае магчымасць дасягнуць жаданага без дадатковага напружання.

Але арганізатары, падобна на тое, хацелі паставіць усіх удзельнікаў у "аднолькавыя" ўмовы (хаця на конкурсе гэткай "аднолькавасці" не можа быць апырэры — ужо з-за розных нумароў пры лёсаванні). Сімвалічным, пэўна, падавалася і запрашэнне Міхаіла Сінькевіча — "беларуса замежжа" — як дырыжора трэцяга тура і як члена журы. У свой час той скончыў наш Рэспубліканскі каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, дый пасля Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі некалькі гадоў працаваў у Мінску, у тым ліку ў нашым Вялікім тэатры. Цяпер ён — дырыжор Марыінскага тэатра. Ды ўсё ж на трэцім туры, заняўшы месца за дырыжорскім пультам, выступаў, хутчэй, як строгі член журы, а не чуйны ансамбліст, гатовы аддаць пальму першынства салістам і прыйсці ім на дапамогу, падхоплываючы любы іх "капрыз".

Аналітыка

Шмат пытанняў на гэтым конкурсе выклікалі і... вынікі. Праўда, можна дадаць, што мала якое спаборніцтва абыходзіцца без кулуарных "аспрэчванняў" рашэння журы. Але размеркаванне прэміі перагляду не падлягае. І не трэба! Затое было б няблага зрабіць традыцыяй пасляконкурсныя творчыя сустрэчы з членамі журы, дзе ахвотныя маглі б высветліць усе пытанні і атрымаць адказ на свае "чаму?", што называецца, з першых вуснаў — непасрэдна ад членаў журы. Падобныя прэсканферэнцыі ладзяцца на некаторых конкурсах і маюць сэнс: на іх можна пазбавіцца многіх крўідаў, калі весці размову зацікаўлена ды абгрунтавана.

Тым больш, што конкурс ёсць конкурс. І на ім ацэньваюцца не ранейшыя заслугі і не агульны патэнцыял удзельнікаў, а іх выступленні "тут і за-

зайздроснікаў. Прыхільнікі спевака, адпаведна, абвінавачвалі журы. Я і сама правяла "незалежнае даследванне", апытваючы многіх членаў журы на конт нашых беларускіх удзельнікаў.

Сапраўды, слухачы адно трэці тур, прывавыя месцы трэба было б размяркоўваць падаецца, іначай. Дый згаданых нашых зорак мы цнім за іх музычнасць, высокае стаўленне да кожнай дэталі, асэнсаванасць спеваў, тонкае данясенне псіхалагічнага падтэксту, выразную фразіроўку, многія іншыя рэчы — і за ўсё гэ-

Конкурс павінен прайсці рэгулярна, а не раз у восем гадоў, як гэта здарылася цяпер. Калі тэрміны будуць дакладна азначаны, дык і рыхтаваць яго можна будзе спакойна, прадумваючы кожную дэталю, а не ў спешцы. І канкурсанты змогуць без праблем далучыцца да беларускай музыкі, якая і надалей павінна заставацца абавязковай для выканання на гэтым спаборніцтве, якое, да ўсяго, прызначана яшчэ і папулярываць нашу нацыянальную культуру.

та гатовы дараваць ім нейкія "дробязі". Але журы прыдзірліва ўлічвала абсалютна ўсё. Выступленне Ільі Сільчукова на першым туры выглядала не так яркава. Сам слявак тлумачыў гэта тым, што наўмысна абраў такую тактыку. Маўляў, на некаторых замежных конкурсах на першым туры "адкідваюць" найбольш яркіх выканаўцаў, каб "падраўнаваць" пачаткоўцаў. На нашым конкурсе падобнага не было. І некаторыя з членаў журы, па іх уласным прыванні, збіраліся нават не прапусціць Ілью ў другі тур. А на другім і, асабліва, трэцім былі здзіўлены раптоўнымі зменамі.

Знакамітаму Анатолю Сіўко замежныя члены журы не даравалі, на іх думку, элементарнага — хібнасцей у рэпертуары. Слявак быў заяўлены як бас-барытон і, згодна з нашымі традыцыямі, уключыў у трэці тур адну арыю з басовага рэпертуару, другую — для барытона. Да таго ж, творы былі рознахарактарныя і рознастыльёвыя (камічны Лепарэла з "Дон Жуана" В.-А. Моцарта і драматычны Алека з аднайменнай

цыяльных прызоеў, хаця такія могуць быць прадуплываны конкурсам: на большасці падобных спаборніцтваў заўсёды падтрымліваюць найбольш адораных пачаткоўцаў, якія з тых або іншых прычын не трапляюць у фінал.

Але ж выкажам удзячнасць усім нашым удзельнікам і асабліва — тым зорным лаўрэатам іншых конкурсуў, якія вырашыліся ўвайсці ў адну раку не аднойчы, прытым, што іх ніхто да гэтага не прымушаў. Іхні ўдзел — гэта ўжо паказчык высокага конкурснага ўзроўню і прэстыжнасці нашага спаборніцтва.

БелЭКСПА
ART
2012

Першае Мінскае трыенале
сучаснага мастацтва

Выставачны павільён на сталічным пра-спекце Пераможцаў толькі знешне заха-ваў свае пазнаваль-ныя абрысы. Пасля рэканструкцыі ён ператварыўся ў сапраўдны палац, дзе тандэтную бетон-ную падлогу замя-ніў мармур. І сім-валічна, што новае жыццё гэтага бу-дынка пачалося ме-навіта з мастацтва.

**Касмічны карабель у чаканні пасажыраў:
23 лістапада ў Мінску стартаваў галоўны
арт-праект года ў сферы сучаснага мастацтва**

— Уявіце сабе, быццам вы трапляеце на вялізны касмічны карабель, гатовы да старту, — вітае нас ля ўвахода ў павільён "БелЭКСПА" куратар Трыенале Віктар Альшэўскі. І хутка пера-конваешся ў тым, што такія аса-цыяцыі — сапраўды дарэчы.

10 асобных выставачных пра-ектаў, 13 тэатральных калекты-ваў, 117 удзельнікаў... Статыстыка сведчыць сама за сябе. Хаця кура-тар падзеі па-ранейшаму наракае на тое, што выставачнай плошчы ў тры тысячы квадратных метраў не хапіла на тое, каб прадставіць работы ўсіх, хто гэтага варты.

Экспазіцыю Трыенале адкры-ваюць творы Уладзіміра Цэсле-ра. Без сумневу, такі выбар — не-выпадковы: ён нагадвае, што і ў айчынным сучасным мастацтве ўжо ёсць свае класікі. Да гэтай кагорты без сумневаў можна аднесці і Руслана Вашкевіча, які прадстаўлены на Трыенале асоб-ным "аўтарскім" павільёнам "Ві-зуальны спектакль", прадэман-страваўшы даволі арыгінальны экспазіцыйны ход: наведвальнікі

Гіда па Мінскім трыенале

могучь не толь-кі знаёміцца з карцінамі, але і на-зіраць за іншымі гледачамі.

— Самі прасто-равыя ўмовы да-зволілі мне пра-экспанаваць тыя творы, якія па-просту не змяш-чаліся ў іншыя залы, — расправёў мастак.

Парад мэтраў працягвае і паві-льён скульптуры, дзе прадстаўлены такія розныя аўтары, як Валянцін Борзды, Канстанцін Селіханаў, Аляк-сандр Шапо, Андрэй Вараб'ёў... Іх суседства дазваляе ўбачыць сапраў-дны зрэн гэтай мастацкай з'явы на яе сучасным этапе. А вось частка вы-ставачнай прасторы, прысвечаная фатаграфіі, атрымалася надзвы-чай цэласнай: яе куратар Таццяна Стрыга прапанавала тэму "Героі свайго часу", абраўшы пераважна

тых твораў, якія вызначаюцца па-ма-дэрніску глыбокім аўтарскім бачаннем.

Ня гле-дзячы на тое, што Трыенале на-зываецца мінскім, яно аб'яднала мас-такоў, не раўнуючы, з усёй Беларусі, прычым аўтары з рэгіёнаў зусім не пакрыўджаны ў плане рэпрэзентатывнасці. Асобая ўва-га гэтым разам была нададзена Віцебску, дзе ўжо колькі дзеся-цігоддзяў таму з'явіліся сапраў-дныя пераемнікі славутых тра-дыцый УНОВІСа (гучыць крыху дзіўна для авангарда, але...). Адзін з лідараў гэтага руху — жы-вапісец Васіль Васільеў выступіў куратарам праекта "Абстракт", што садзіночыў амаль сорак ра-бот аўтараў розных пакаленняў.

Пад час планавання Трыенале асаблівы акцэнт рабіўся перадусім на ўвагу да творчай моладзі. Без сумневу, апошняй адведзена пачэс-нае месца на гэтай падзеі. Малады куратар Кацярына Лісіцына прад-ставіла праект "Kaleidoskope" — сінтэз дызайну, відэа і электроннай музыкі. Асобны павільён прысве-чаны творчасці студэнтаў ды вы-кладчыкаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтва.

Апрача выставачных пра-ектаў, Трыенале ўключае ў сябе таксама паказы моды, выступ-ленні пластычных тэатраў і элек-тронных музыкантаў, відэамэлінг ды светлавое шоу, а таксама май-стар-класы ды экскурсіі па экспа-зіцыі. Асаблівая актыўнасць у па-вільёне "БелЭКСПА" плануецца па вечарах апошніх дзён тыдня.

— Дзякуючы гэтай праграме людзі не абмяжуюцца адным толькі наведаннем Трыенале, але будуць вяртацца сюды зноў і зноў, — перакананы Віктар Аль-шэўскі, — бо тут папраўдзе віруе мастацкае жыццё...

Праект з трохі таўталагічнай назвай "Сучасны авангардны тэ-атр" збярэ мноства пластычных ды проста нестандартных калек-тываў — як ужо вядомых "у сва-ім коле", так і зусім юных ды "не-абстраляных". Безумоўна, дэбют на такой вялізнай пляцоўцы ста-не для іх калі не ўдалым досве-дам, дык, прынамсі, надзвычай карысным.

29 і 30 лістапада ў рамках Тры-енале пройдуць Нацыянальныя беларускія дні. Маладыя ама-тарскія тэатры прадэманструюць сваё прачытанне айчыннай драматургіі, у тым ліку — і такіх класікаў, як Уладзімір Каратке-віч ды Кандрат Крапіва. Запла-наваны таксама паказ альтэр-натыўных кінарабят. Паглядзім, можа, сярод амаль нікому не в-ядомых сэнна ўдзельнікаў гэтай акцыі нас чакаюць сапраўдныя адкрыцці!..

Ілья СВІРЫН
На здымках: фрагменты
трыенальнага калейдаскопа.
Фота Юрыя ІВАНОВА

— Так, спраўдзіліся, — адказала рэжысёр. — Лічу, што "Лістапад" сёння — вельмі моцны фестываль, і мы можам ім ганарыцца. На сваім веку я бачыла столькі кінафорумаў, якія гучна стартвалі, але потым зніклі назаўсёды. Дзякаваць богу, з "Лістападам" гэтага не здарылася, больш за тое: яго ўзровень істотна ўзрос. Сёння мы можам павіншаваць сябе, што ён далучыўся да ліку выдатных кінафорумаў.

— **Андрэй Звягінцаў прызнаўся, што ён ехаў у Мінск, каб атрымаць ін'екцыю на тхнення. Што ад "Лістапада" атрымалі вы?**

— Самай вялікай радасцю для мяне стала сустрэча з калегамі, якія працавалі са мной у камандзе журы. Не часта здарэцца, калі пяць чалавек розных нацыянальнасцей, узросту, жыццёвага досведу збіраюцца разам і абменьваюцца думкамі, дыскутуюць. Назіраць за гэтай размовай, калі пэўная рэпліка па-

У кантэксце агучаных прапаноў гасцей Мінскага міжнароднага кінафоруму мы звярнуліся па каментарый да Галіны АДАМОВІЧ — рэжысёра дакументальнага кіно і старшыні журы конкурсу дакументальных фільмаў "Лістапада-2012". "Ці спраўдзіліся чаканні беларускага кінамаграфіста ад падзеі?" — такім было наша пытанне да яе.

Галіна Адамовіч:

"Гэта сапраўды рэвалюцыя ў кіно"

Дакументальны Р.С. да "Лістапада-2012"

варочвае гутарку і нават змяняе лёс стужкі, — вялікае шчасце. Для прафесійнай суполкі важна мець магчымасць кантактаваць са сваімі калегамі, з кінематаграфістамі з усяго свету. І тым больш, мне падаецца, што гэты прафесійны і жыццёвы досвед важны і карысны для студэнтаў, якія толькі пачынаюць свой шлях...

— **Якія асаблівасці, тэндэнцыі выявіла конкурсная праграма? Эдгар Барценеў казаў нават пра пачатак новай эры ў дакументальным кіно...**

— Сапраўды, новыя камеры, тэхнічныя магчымасці — калі здымаць можна нават мабільным тэлефонам і атрымліваць добрую якасць выявы — скарачаюць дыстанцыю паміж рэжысёрам і героем стужкі. І ў конкурсе былі прадстаўлены такія фільмы, якія немаведама як зроблены. Гэта сапраўды — рэвалюцыя ў кіно, што адбываецца з-за рэвалюцыі тэхнічнай. Напрыклад, у румынскай стужцы "Наасфера", якую мы адзначылі дыпламам, распавядаецца здзіўная гісторыя ўзаемастанкаў старога дзівака-прафесара са сваімі жонкамі. Здаецца, ад усіх ён сыходзіў сам, але ўсе яго па-ранейшаму кахаюць. Калі ён

Раскадровка пакаідаў чарговую пасію — дык аддаваў ёй частку сваёй кватэры, ставіў перагародку. І зараз атрымліваецца, што ўсе ягоныя экс-жонкі жывуць з ім у адной кватэры і прыслухоўваюцца адна да адной. Адкрытасць тых жанчын і ўнікальнасць сітуацыі — моцна ўражваюць. Іхняя ўзаемастанка — надзвычай натуральныя. І паказаць іх са старой тэхнікай, на мой погляд, было б немагчыма ў прынцыпе.

— **Ці заўжды гэты прыём апраўданы?**

— У "Наасферы" зносіны людзей паказаны вельмі тонка, эмацыйна, дакладна. І такі падыход пашырае тваё веданне жыцця. Дзеля гэтага мы і глядзім кіно.

Ёсць яшчэ і такая тэндэнцыя, калі ігравое кіно злучаецца з дакументальным: зроблены такі мантаж, так музыка кладзецца, так героі сябе паводзяць, што з'яўляецца адчуванне, нібыта гэта — ігравае карціна. Напрыклад,

20 лістапада ў адной з мастацкіх галерэй Мінска адкрылася персанальная выстаўка жывапісу вядомага беларускага мастака Івана Кліменкі. Тут экспануецца 19 ягоных карцін, напісаных у апошнія дзесяцігоддзе, у тым ліку і зусім новых, якія раней не выстаўляліся.

Калісьці ў Маціса і Руо запыталіся, ці малявалі б яны на пустынным востраве. Анры Маціс не ўяўляе сабе мастака без публікі. А Жорж Руо не кінуў бы сваіх заняткаў, бо на незаселеным востраве "нас двое: я і Бог". Кліменку па такім адказе бліжэй Руо, хоць па характары "радаснага" жывапісу бліжэй, канешне ж, Маціс.

Ён — лірык сусветнай прасторы. Прыгожыя жанчыны, прыгожыя кветкі, прыгожыя ракавінкі — усё чароўнае, прывабнае, святочнае, словам, радасць быцця.

Рэаліі з нерэаліямі

Выстаўка так і называецца: "Марскія радасці". Чаму "марскія"? Дык гэта як бы мастакоўскія ўражанні ад валынскага Крыма з яго Чорным морам, ад акварэльнага Кактэбеля, але галоўнае ўсё ж — не сюжэт як такі, а тое колеравае магнітнае поле, у якім выпраменьваецца чыстая душа аўтара. Быццам у сне, дзе спачатку сплятаюцца канкрэтныя вобразы, потым успыхваюць нечакана яркай шматколернасцю і тут жа сціхаюць, пакідаючы ў сэрцах глядачоў ціхую радасць ці светлую журбу. Вось толькі некаторыя назвы палотнаў мастака: "У фарбах", "Арабеска", "Белья архідзі", "Восенскае святло", "Спакушэнне". "Матэрыя ракавінкі", канешне ж, чатыры версіі "Марскіх радасцей", у тым ліку адна акварэль.

У рэшце рэшт, усё пытанне ў тым, што бачыць і адлюстроўвае жывапісец, ствараючы камбінацыі прыдуманых і рэальных прадметаў. І.Кліменка шукае ў кожных суадносінах гэтых прадметаў, фігур, колеравых плям, прасторавых плоскасцей і аб'ёмаў затоены духоўны сэнс, які пранізвае ўсё: пабудову формы, логіку рытму, сілу тону, інтэнсіўнасць светлавых рэфлексаў. Хіба ж, напрыклад, залаціста-чырвона-блакітная "Арабеска" не яркі прыклад таго, як добра на палатне могуць спалучацца звонкія жывапісныя акорды з музыкой, якая ліецца праз край рамы! Альбо своеасаблівы бліскучы дыптых "Дзяўчыны" — асацыятыўныя "эстэціка" кампазіцыі, навяняныя шчырай любоўю да гармоніі жыцця...

Словам, рэаліі арганічна спалучаюцца, так бы мовіць, не з нерэаліямі, але з самой сітуацыяй жыцця натуральных незвычайнасцей. Мастак існуе ў сваім — вялікім, светлым і добрым — свеце. Такая ягоная сутнасць. Яна далёкая ад дробязей той рэальнасці, якую можна "пабачыць" непасрэдна і адразу "памацаць", "панюхаць". Аўтар як бы піша канкрэтны Крым, канкрэтныя кветкі ці канкрэтны бераг Чорнага мора, а ў выніку нараджаецца толькі ягоная, кліменкаўская, духоўная аўра прасторы. Мастацтва для Івана Кліменкі — гэта своеа-

В.Барабанцаў. Пейзаж з "Палітры замежжа".

Палітра Сент-Віктуар

"Блізкае, як і вялікае, лепш бачыцца на адлегласці". Гэтае выслоўе прыгадалася на выстаўцы жывапісных пейзажаў "Палітра замежжа" лаўрэата прэміі "За духоўнае адраджэнне" Віктара Барабанцава, што праходзіць у Мінску.

Створаныя мастаком постімпрэсіяністычныя пейзажы Іспаніі, Францыі, Англіі, Канады ды іншых краін — добрая магчымасць на некалькі чароўных хвілін перанесціся з восенніх вуліц беларускіх гарадоў ды мястэчак у летні Сантандэр, Грэнаду, Экс-ан-Праванс, паглядзець на Ніягарскі вадаспад, прагуляцца па цэнтры прамысловага Манчэстэра...

Вядомы мастак-манументаліст, добра вядомы па шэрагу роспісаў праваслаўных храмаў, Віктар Барабанцаў бярэцца за пэндзаль жывапісца, калі стварае партрэты або па-філасофску абагульняе свае ўражанні ад роднай зямлі.

Прадстаўленае на выстаўцы "Палітра замежжа" — вынік шматлікіх вандровак мастака па іншых краінах. Вынік, які вельмі адрозніваецца і ко-

Мастыхін

І.Кліменка. "Марскія радасці".

Арабескі радасці Івана Кліменкі

І.Кліменка. "Арабеска".

сабліва гульня, быццам бы, лёгкая і радасная, але выбудаваная на подыху жыцця, у якім існуе сучасны чалавек. Аднак за гэтай гульнёй — цяжкая праца, перажыванні, памылкі, пакуты і вопыт. А яшчэ — інтуіцыя, падсвядомасць. Усё гэта разам і ёсць той шлях, якім мастак ідзе ад паэтычнай задумкі праз маляўніча-рытмічны лад да вобразнай экспрэсіі, што накладвае свае палаючыя водбліскі на адлюстраваны свет, поўны радасці, шчасця, хараства, суму, настальгічных успамінаў...

Барыс КРЭПАК

лерам, і зместам ад уласна "беларускіх" работ творцы. Яно і не дзіва, бо з усёй, сапраўды вялікай, палітры ўбачанага і перажытага Віктар Барабанцаў адабраў для экспазіцыі некалькі дзясяткаў палотнаў, большасць з якіх мае міжземнаморскае паходжанне. Іспанскія і французскія пейзажы Віктара Барабанцава вылучае зусім іншае адчуванне колеру, святла, прасторы, уласцівых менавіта гэтым паўднёвым краінам.

Асобнае месца сярод экспанатаў выстаўкі займаюць некалькі відаў праслаўленай Полем Сезанам гары Сент-Віктуар у Правансе. Прынамсі, менавіта Сезан — любімы мастак Віктара Барабанцава. Стыль яго вельмі паўплываў на тыя работы беларускага творцы, што былі пакладзены ў аснову "Палітры замежжа". На адным з пейзажаў Сент-Віктуар, дарэчы, выяўлена фігура мастака ў вопратцы канца XIX стагоддзя, у якой беспамылкова ўгадваецца "бацька сучаснага жывапісу"...

Зразумела, створаныя Віктарам Барабанцавым паўднёвыя пейзажы рэзка кантрастуюць з тым надвор'ем, што прапанавала нам сёлета беларуская восень. Але... Ці не з дапамогай такіх рэзкіх кантрастаў можна глыбей адчуць змены, якія адбываюцца ў наваколлі, стаць бліжэй да прыроды?..

А.С.

Заўтра на ўрачыстым закрыцці XXV Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску будуць падведзены вынікі міжнароднага конкурсу, які, паводле традыцыі, стаў галоўнай інтрыгай гэтага буйнога форуму. Усяго за гады існавання віцебскага фестывалю, вядомага ў свеце па англамоўнай абрэвіятуры IFMC, у ім удзельнічалі калектывы і творцы 40 краін.

Заснавальнікамі IFMC з'яўляюцца Міністэрства культуры Беларусі, Віцебскія абласны і гарадскі выканаўчыя камітэты, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета нашай краіны, Цэнтр культуры "Віцебск". Выступленні іх прадстаўнікоў папярэднічалі першым канцэртным па.

Гэты фестываль, падкрэсліў намеснік міністра культуры краіны Тадэўш Стружэцкі, з'яўляецца найстарэйшым у галіне сучаснай харэаграфіі на ўсёй постсавецкай прасторы і садзейнічае стварэнню новых калектываў такога кірунку ды іх далейшаму развіццю. Ён стаўся платформай для творчых пошукаў, мае будучыню, адзначаецца высокай арганізацыяй, новымі падыходамі, якія потым рэлізуецца на іншых фестывалюх у нашай краіне.

Фестываль
Заўтра на ўрачыстым закрыцці XXV Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску будуць падведзены вынікі міжнароднага конкурсу, які, паводле традыцыі, стаў галоўнай інтрыгай гэтага буйнога форуму. Усяго за гады існавання віцебскага фестывалю, вядомага ў свеце па англамоўнай абрэвіятуры IFMC, у ім удзельнічалі калектывы і творцы 40 краін.

IFMC-класіка мадэрна

Начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Ларыса Аленская зачытала прывітанне ад старшыні Віцебскага аблвыканкама Аляксандра Косінца.

Канцэрт адкрыцця, які доўжыўся больш за тры гадзіны, сабраў калектывы, што стаялі ля вытокаў фестывалю. Фрагменты лепшых нумароў, якія ўжо паказвалі на віцебскай сцэне, зайгралі новымі фарбамі, набылі яшчэ большую дасканаласць: на нашых вачах нараджалася класіка мадэрна. А новы аднаактовы балет "Сепія" тэатра "Правінцыйныя танцы" з Екацярынбурга стаўся мастком да конкурсных паказаў, дзе дэманструюцца пастаноўкі, створаныя не раней за 2011 год.

Н.Б.

Фота Сяргея СЕРАБРО

Эксперыменты ад "Крупіцкіх..."

Традыцыі плюс...

Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь "Народны ансамбль "Крупіцкія музыкі" адзначае юбілей. Святочны канцэрт адбыўся ў Вялікай зале Белдзяржфілармоніі.

Афіцыйная частка складалася з віншаванняў, відовішчана — з вакальных і харэаграфічных кампазіцый. Артысты пачулі добрыя словы ад Міністэрства культуры, прадстаўнікоў абласной і раённай улад, калег па творчым цэху. Словы ад кіраўніцтва рэгіёнаў былі падмацаваны матэрыяльнай даважкай у выглядзе фінансавай дапамогі творчаму працэсу. Рашэнне на гэты конт ёсць, выдаткаваньня сродкі "Крупіцкія музыкі" маюць атрымаць бліжэйшым часам.

Канцэрт прайшоў з вялікім поспехам. Адчувалася, што ў зале сабраліся людзі, неабыхавыя да народнай культуры, а канкрэтна да "Крупіцкіх музыкаў" — прыязныя. Пасля канцэрта карэспандэнт "К" гутарыў з мастацкім кіраўніком ансамбля Наталляй Лісіца. Гаворка датычылася найперш творчых планаў калектыву.

Ансамбль наведваў два дзясяткі краін у Еўропе і Азіі, а ў найбліжэйшы час плануе вялікія гастролі па Беларусі. Зараз вырашаюцца звязаныя з гэтым арганізацыйныя і фінансавыя пытанні. Другое пытанне: ці будуць "Крупіцкія музыкі" абнаўляць рэпертуар, уласны імідж? Наталля Лісіца нагадала, што сённяшні сцэнічны вобраз ансамбля склаўся не адразу. Яе папярэднік — стваральнік "Крупіцкіх музыкаў" Уладзімір Гром — шмат эксперыментоваў: з фальклорам, вясковым і гарадскім, з класікай і шляхецкай культурай. Здаецца, ён паспрабаваў усё, што толькі можна. І ў выніку — ансамбль займеў уласны стыль, непаўторнае творчае аблічча ды ўласную публіку, што любіць "Крупіцкія музыкаў" менавіта такімі, якія яны ёсць. "Артысты ансамбля здольны рабіць усё, што сёння запатрабавана на рынку відовішчаў. Але хочацца застацца самімі сабою," — кажа спадарыня Лісіца.

Дарчы, гэта першы юбілей, які калектыў сустракае без Уладзіміра Грома. Ягонае імя носіць Крупіцкі цэнтр культуры.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

На здымку: выступаюць "Крупіцкія музыкі".

Фота Юрыя ІВАНОВА

Ці такую "Клеопатру" мы чакалі?

Бамонд: опера, балет

"Клеопатра"! Гэтая балетная назва некалькі апошніх гадоў не сыходзіла з вуснаў дасведчаных аматараў харэаграфічнага мастацтва. Нарэшце, 17 лістапада на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі мы ўбачылі прэм'еру, але іншай "Клеопатры" — з падвойнай назвай "Клеопатра — Іда Рубенштэйн". Гэты паказ адбыўся ў рамках маштабнага праекта Андрэя Ліпеы "Рускія сезоны XXI стагоддзя".

Светлая прэм'ера гэтага спектакля адбылася сёлета ў ліпені — у Парыжы, дзе прайшло ўсяго чатыры паказы. Пяты і шосты — убачылі мінчане і госці нашай сталіцы. Масква убачыць гэты спектакль куды пазней — толькі 11 снежня, так што маем ганарыцца гэтай пальмай першыства.

Эх, не цэнім мы свайго!, або Хацелася большага, чым выкананне рухаў...

"Клеопатра — Іда Рубенштэйн" паказвалася ў другім аддзяленні вечара. Першае ж склала "Шапэніяна" — таксама ў выкананні расійскіх артыстаў Вялікага, Марыінскага тэатраў і "Крамлёўскага балета". Удзячная публіка атрымлівала асалоду ад чыстай класікі, але скептыкі маглі заўважыць не толькі некаторыя недакладнасці. Галоўнае — хацелася часосьці большага, акрамя проста выканання рухаў: той звыш адухоўленасці, без якой гэты балет не ўстрымаецца сімвалам рамантызму.

Ідэя ўсяго вечара і спектакля "Клеопатра — Іда Рубенштэйн" належыла самому Андрэю Ліпе: у 1909 годзе ў рамках тагачасных "Рускіх сезонаў" быў па-

той, фокінскай, "Клеопатры", завяршаючыся быццам бы "адноўленым" фрагментам з яе. Ілээ Ліепа — найталенавітая артыстка, здольная ўдыхнуць жыццё ў любую харэаграфію. Ужо з моманту з'яўлення гэтай танцоўшчыцы на сцэне пануюць такія энергетыка ды зачараванне, якія не могуць пакінуць нікога абыхавым. Яе пластика, пазірк, кожны рух — усё насычана зместам. Астатняе дзеянне балета нагадвае харэадраму: нам старанна пераказваюць гісторыю. Пры гэтым гісторыя балетнага мастацтва аказваецца чамусьці "перагіслай": такія сапраўдныя, непераўзыходныя зоркі балетнага мастацтва пачатку XX стагоддзя, як Тамара Карсавіна, Браніслава Ніжынская і Ганна Паўлава, выступаюць быццам у "падтанцоўцы", у гэтым "кардэбалеце" заду прымадонны — Іды Рубенштэйн. Ці ж такую "Клеопатру" мы чакалі?

"Клеопатру" чакаць мы пачалі яшчэ да рамонту нашага тэатра, але той пачаўся так раптоўна, што

праэм'ера адбыцца не паспела, нягледзячы на падрыхтаваную сцэнаграфію Вячаслава Окунева. Потым усе чакалі адкрыцця тэатра пасля рэканструкцыі — менавіта гэтай прэм'ерай. Але пасля сыходу з тэатра Валянціна Елізар'ева, які выступаў аўтарам ідэі і харэаграфам-пастаноўшчыкам гэтага балета, надзеі ўбачыць спектакль сталі яшчэ больш аддаленымі. Нарэшце мы гэты балет "убачылі" ў філармоніі — дзякуючы мастэра Аляксандру Анісімаву, які не толькі стварыў літаратурна-музычную кампазіцыю паводле партытуры знамага беларускага кампазітара Вячаслава Кузняцова, але і дзаволіў нам адчуць усю яе плыску. І тая ўражанні былі нашмат больш яркімі, чым ад цяперашніх "Рускіх сезонаў...". Эх, не цэнім мы свайго! Але, я ўпэўнена, пройдзе час, і хтосьці,

казаны балет "Клеопатра" ў пастаноўцы Міхаіла Фокіна. Цэнтральную партыю ў ім выконвала Іда Рубенштэйн — не столькі артыстка балета (яна ёй ніколі не была), колькі проста — Артыстка. Менавіта так, з вялікай літары. Цяперашні балет — не столькі пра саму царыцу Егіпта, колькі пра тую вялікую актрысу і танцоўшчыцу. У яе ролі і выступіла Ілээ Ліепа.

Уласна кажучы, на ёй адной трываецца і ўсё цяперашні спектакль. У ім выкарыстана музыка розных кампазітараў, з'яднаная па прыцыпле гэтых нарэзак. Таму спалучэнне аказваецца не заўсёды натуральным. Харэаграфія Патрыка дэ Бана не вылучаецца асаблівымі лексічнымі знаходкамі — у ёй пераважаюць "агульныя формы руху", блізкія да неакласікі. Дый сам балет аказваецца прысвечаны гісторыі стварэння

магчыма, паставіць балет пра гісторыю стварэння елізар'еўскіх спектакляў. А што? Вельмі добрая тэма! Так, як сёння, у пачатку XXI стагоддзя, да нас вяртаюцца "Рускія сезоны ў Парыжы" стогадовай даўніны, так і праз якую колькасць гадоў нехта будзе вяртаць "Елізар'еўскую эпоху ў Беларусь". Паралелі напрошваюцца самі сабой. Так, як тады ўвесь свет загаварыў пра рускі балет, гэтак жа і сёння беларускі балет у свеце асацыіруецца, найперш, з прозвішчам гэтага вялікага харэографа. Вось толькі няма пакуль у нас сваіх, беларускіх, дзягілевых і ліепаў — тых прадзюсараў, якія ўмеюць ацаніць спадчыну і прасоўваць яе як адметны праект. "Клеопатра": дубль... які?

Н.Б.

На здымку: Ілээ Ліепа ў ролі Клеопатры.

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Дубровенскі раён Віцебскай вобласці знакаміты, у першую чаргу, сваім міжнародным фестывалем, які сёлета ладзіўся на гэтай зямлі ўжо ў дзевятнаццаты раз. "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне" зрабіліся папраўдзе "фішкай" раёна і, па словах старшыні мясцовага райвыканкама Анатоля Лукашова, узялі імідж Дубровеншчыны не толькі ў Беларусі, але і ў замежжы. Немаважным з'яўляецца і тое, што сёлета падтрымка фестывалю з боку спонсараў аказалася даволі значнай: прыкладна 90 працэнтаў сродкаў на арганізацыю мерапрыемства выдаткаваў менавіта мясцовы бізнес.

Так што дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва ў раёне паступова выходзіць на новы ўзровень. Бо, на мой погляд, для прыцягнення пазабюджэтных сродкаў у дубровенскіх культуротнікаў ёсць яшчэ шмат нявыкарыстаных рэзерваў. З іншага боку, трэба таксама адзначыць, што для больш паспяховага сацыяльнага партнёрства ў раёне не стае адпаведнай эканамічнай базы: тут працуе ўсяго некалькі буйных прадпрыемстваў. Выйсце з гэтай сітуацыі можа быць адно: не толькі выкарыстоўваць магчымасці мясцовага бізнесу, а і актыўна шукаць спонсараў за межамі раёна.

Дарэчы, менавіта так і робяць у мясцовым адзеле культуры: яго супрацоўнікі не толькі развіваюць кантакты з прыватным бізнесам ды кіраўнікамі сельскіх гаспадарак раёна, але і выходзяць са сваімі прапановамі аб рэалізацыі сумесных праектаў да віцебскіх і сталічных бізнесменаў. Практыка, лічу, вартая пераймання і ў іншых рэгіёнах Беларусі.

Іншая справа, што маштабных акцый, здольных прыцягнуць увагу не толькі малага, але і буйнога бізнесу, на Дубровеншчыне, акрамя ўжо згаданых "Дняпроўскіх галасоў...", пакуль бракуе. А яны, несумненна, маглі б яшчэ больш паўплываць на імідж раёна. Перакананы ў гэтым і старшыня райвыканкама, і кіраўнік мясцовага аддзела культуры.

Фінансы беларускіх вытворцаў. Чым не рэальны партнёрскі праект? Але ж ці будзе ён увасоблены ў жыццё? Прынамсі, хацелася б у гэта верыць.

РДР і пленэр

Пасля сустрэчы ў райвыканкаме не мог не зазірнуць у раённы Дом рамёстваў, каб запытацца ў кіраўніцтва ўстановаў, ці здолее яно справіцца з пастаўленай задачай аб павелічэнні колькасці сувенірнай прадукцыі. Па перакананні дырэктара Дубровенскага РДР Алены Захаравай, пры сённяшнім штаце гэта наўрад ці можна будзе зрабіць. Тым больш, яе ўстанова — маладая, дзейнічае з 2004 года, і мясцовыя майстры пакуль, як кажуць, "напрацоўваюць базу": ствараюць вырабы з керамікі, саломкі, лёну і многіх іншых матэрыялаў.

Прадстаўленая ў РДР "база" праўдзее ўражае. Кажу гэта не галасоўна, бо давалося пабываць у

насіці матэрыялаў. Але ж гэта толькі адзін спонсар, а праблем ва ўстанове, як кажуць, вышэй за дах: не хапае ганчарных кругоў, печы для абпальвання гліны, відэакамеры, ды і памяшканні — маленькія.

Унёс прапанову: наладзіць супрацоўніцтва з іншым Цэнтрам рамёстваў, які існуе на Століншчыне ў вёсцы Гарадная і пра які "К" таксама пісала ўжо. Кіраўнік названай установы Алімпіяда Леанавец пры дапамозе раённых ды абласных улад ужо правяла тры міжнародныя пленэры ганчароў, здабыла з дапамогай сталінскага кіраўніцтва ды спонсараў і ганчарных кругі, і найноўшую камп'ютарную тэхніку, і новую мэблю. Ды развівае свой праект далей: шчыруе над Домам ганчара, дзе можна і паесці з гліняных глечыкаў, і пераначаваць на старадаўнім ложку...

Чаму б дубровенцам не пераняць гэты вопыт ды не зладзіць міжнарод-

Ці займае Дуброўна гадзіннікавы брэнд?

Музей у кляштары

"Супрацоўніцтва з мясцовымі бізнесменамі неабходна ўсёй сацыяльнай сферы раёна," — перакананы Анатоль Лукашоў. І з гэтымі словамі, натуральна, нельга не пагадзіцца. Тым больш, па словах старшыні райвыканкама, матэрыяльная база ўстаноў культуры Дубровеншчыны, асабліва ў сельскай мясцовасці, цяпер дазваляе ладзіць самыя разнастайныя, у тым ліку — маштабныя мерапрыемствы.

Мяркуюць самі: з дваццаці клубаў, якія маюцца ў раёне, за гады дзеяння Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сця было адрамантавана сямнаццаць! Менавіта столькі цяпер на Дубровеншчыне аграгарадкоў. Гэта, падаецца, самы высокі паказчык сярод раёнаў не толькі Віцебшчыны, але і Беларусі.

Ды, на думку Анатоля Лукашова, культуротнікі пакуль не ў поўнай меры скарысталіся абнаўленнем матэрыяльна-тэхнічнай базы клубных устаноў.

— Сфера культуры працуе ў раёне добра, але хочацца, каб цікавых ды адметных мерапрыемстваў было ў нас значна больш, — кажа кіраўнік раёна. — Напрыклад, упэўнены, можна было б правесці некалькі цікавых маладзёжных ці фальклорных фестываляў, а таксама больш актыўна папрацаваць на турыстычнай дзялянцы. Да слова, чаму б супрацоўнікам сферы не наладзіць продаж разнастайнай сувенірнай прадукцыі для турыстаў у кожнай гарадской краме? А для правядзення цікавых мерапрыемстваў можна было б і спонсараў адшукаць...

Дзеля справядлівасці адзначу, што ў слабым развіцці таго ж раённага турызму ёсць шэраг як суб'ектўных, так і аб'ектўных фактараў. Напрыклад, на Дубровеншчыне ўжо колькі гадоў ідуць размовы пра стварэнне свайго музея. Але ж воз і сёння там. Бо музейную ўстанову плануецца размясціць у будынку колішняга манастыра бернардынцаў — помніку архітэктуры XIX стагоддзя, а на яго рэстаўрацыю, як гэта часта бывае, грошай не стае.

— Налета мы распачнем рэстаўрацыйныя работы на гэтым аб'екце гісторыка-культурнай спадчыны, — мяркуе Анатоль Лукашоў. — Колькі гадоў таму мы накрылі будынак кляшара дахам, каб не разбураўся,

Чаму магчымасці ёсць, а новых маштабных праектаў няма?

а з 2013-га возьмемся за яго рамонт. Тым больш, у нас ужо сабрана блізу дванаццаці тысяч унікальных экспанатаў, таму паказаць турыстам будзе што...

Музей — гэта, вядома ж, патрэбная ўстанова для раёна, і турысты найперш кіруюцца менавіта туды. Але ж хочацца, каб ён быў адметны і незвычайны. Таму хачу ўнесці і сваю прапанову. Як вядома, у Дуброўне яшчэ напрыканцы XVIII стагоддзя была створана гадзіннікавая фабрыка — адна з лепшых у Еўропе. Прадукцыя тагачаснага прадпрыемства прызначалася для царскага двара, і толькі невялікая партыя гадзіннікаў трапляла ў продаж. Дык чаму б не "ажывіць" старонкі гісторыі і не стварыць Музей гадзіннікаў — са сваёй адметнай экспазіцыяй? Для развіцця названага брэнда можна было б, да прыкладу, зладзіць выстаўку-кірмаш

гадзіннікаў з удзелам беларускіх і замежных прадпрыемстваў, майстроў ды калекцыянераў, абвясціць конкурс на лепшы малюнак ці на лепшую скульптурную кампазіцыю паводле гісторыі дубровенскіх гадзіннікаў, устанавіць у горадзе помнік Пятру Нардштэйну — таленавітаму шведскаму майстру, які і арганізаваў у даўнія часы тую вытворчасць... Карацей кажучы, пашчыраваць над стварэннем адпаведнага антуражу. Вось вам і цікавае ды адметнае мерапрыемства, якое можна зладзіць не толькі ў маштабах рэгіёна.

Прадоўжыць спіс таго, што можна было б зрабіць пад брэнд "раёна з музеем гадзіннікаў", не цяжка. Ідэя, падаецца, ляжыць на паверхні, і, вядома ж, праз некаторы час падобны музей можа стаць яшчэ адной адметнасцю Дубровеншчыны. Зразумела, пад гэта можна было б прыцягнуць

дзясяткаў падобных устаноў па ўсёй Беларусі. Колькасць разнастайных унікальных рэчаў, створаных мясцовымі майстрамі, — найвялікая. І здолее зацікавіць яна кожнага, нават самага патрабавальнага, турыста. Натуральна, супрацоўнікі пастаянна вырабляюць шмат сувеніраў да Міжнароднага фестывалю, але задаволіць вялікі попыт самастойна сапраўды не змогуць. Выйсце, па перакананні начальніка аддзела культуры Людмілы Дударавай, адно: працаваць у звязцы з мясцовым РАІПА, якое, акрамя вырабаў з керамікі ці саломкі, магло б прадаваць майкі, наклейкі з эмблемай Дуброўна ды многія іншыя сувенірныя рэчы.

Дарэчы, няблага шчыруюць у РДР і са спонсарамі. У асноўным — з дырэктарыяй мясцовага льнокамбіната, які прадастаўляе для патрэб супрацоўнікаў такія неабходны для іх дзей-

ны ці хаця б, для пачатку, абласны пленэр ганчароў, запрасіўшы на яго сталінскіх майстроў-глінамецаў? Тым больш, Віцебшчына здаўна славілася сваім узорным стаўленнем да адраджэння народных рамёстваў, ды і сетка адпаведных устаноў тут — адна з найвялікшых. Натуральна, на падобнае мерапрыемства, пры наладжанай яго рэкламе, звярнулі б увагу не толькі жыхары Віцебскай вобласці, але і замежныя турысты. А ў тым, што пад такі маштабны праект удалося б прыцягнуць фінансавыя сродкі, таксама не сумняваюся. Над прапанаванай мною ідэяй кіраўнік Дубровенскага РДР абяцала абавязкова падумаць.

Маркетынг у дзевяці

Зноў-такі, вярнуся да агучанай старшыняй Дубровенскага райвыканкама праблемы: нястачу ў раёне цікавых мерапрыемстваў і як вынік — з'яўленне рэзерваў у галіне дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва. Натуральна, не хачу сказаць, што мясцовыя культуротнікі не ладзяць адметных акцый, падтрыманых спонсарамі. Прыкладам, у раённым Доме культуры конкурсы кшталту "Містэр Дуброўна", "Шоу бландзінак", "Бітва ды-дэяў" ладзяцца з пастаяннымі аншлагамі, а падарункі для мерапрыемстваў прадастаўляюць кіраўнікі арганізацый ці бізнесмены. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца ў жыхароў раёна так званыя флэш-віншаванні — з выездам на дом да імянініка, альбо з якой іншай нагоды. Паслуга, дарэчы, — платная. А народны ансамбль народнай песні і музыкі "Крыніца" часта гастралюе як у Дубровенскім раёне, так і за яго межамі, дадаючы неблагую капейчыну ў план платных паслуг... Карацей кажучы, прыносыць "агрэсіўнага маркетынгу" прыносыць свой плён.

Гарадскія бібліятэчныя установы таксама маюць чым уразіць патрабавальнага наведвальніка. Да прыкладу, колькі гадоў таму супрацоўнікі дзіцячай бібліятэкі распрацавалі праект "Сем цудаў Дубровеншчыны" — цікавы турыстычны маршрут, які і сёння карыстаецца попытам у жыхароў ды гасцей краю. Яшчэ адзін праект стартваў ужо сёлета пад назвай "Разам з немаўляці нараджаецца маці": гэта сустрэчы будучых і цяперашніх бацькоў з медыкамі, супрацоўнікамі сацыяльных служб, псіхолагамі... Падрых-

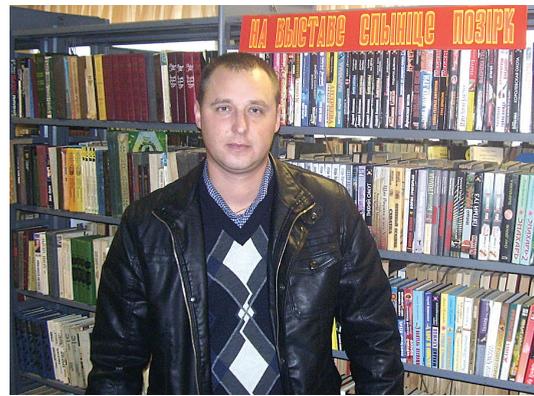
Галерэя спонсараў ад "К"

"Маштабнае мерапрыемства? Падтрымаю!"

Пра дзейнасць культуротнікаў у аграгарадку "Баброва" "К" пісала колькі гадоў таму. Паселішча адметнае тым, што тут месціцца бібліятэка — музей лёну. Да таго ж, бібліятэкар Аксана Хмялёва разам з дырэктарам мясцовага СК Валянцінай Храпко з'яўляюцца сябрамі аматарскага аб'яднання "Дубровенскія прысмакі", што пастаянна дэманструе кулінарныя здольнасці ўдзельнікаў пад час многіх раённых мерапрыемстваў, а таксама — для гасцей "Дняпроўскіх галасоў...". Стравы — пальчыкі абліжаш!

Маюць культуротнікі і неблагія стасункі са старшыняй мясцовай гаспадаркі. Аляксандр МУРАШКІН хоць і малады дырэктар ААТ "Баброва-агра", але ж дасведчаны ды кампетэнтны ў сваёй галіне. Дый не толькі ў сваёй: пастаянна клапаціцца пра сацыяльную сферу паселішча, выдаткоўвае сродкі на набыццё кніг для мясцовай бібліятэкі, а таксама заўсёды ідзе насустрач дырэктару клуба пад час правядзення шматлікіх мерапрыемстваў, што ладзяцца ў СК.

— Наша арганізацыя — самая буйная ў раёне, а заробкі ў нашым ААТ — вышэй за сярэднераённыя ў сельскай гаспадарцы, — кажа Аляксандр Мурашкін. — Гэта і пацхна, і адказна. Таму ўвага як да гаспадаркі, так і да мясцовай сацыяльнай сферы ў мяне заўсёды вялікая. Прыкладам, не так даўно на добраўпарадкаванне прылеглай да клуба тэрыторыі выдаткавалі блізу 200 мільёнаў рублёў. Сума, пагадзіцеся, — немалая...

— Узаемакарысныя стасункі з мясцовымі клубнікамі, як бачна, наладжаны добрыя. Чаго яшчэ чакаеце ад культуротнікаў? Можна, варта было б зладзіць на базе ўстановы культуры які-небудзь маштабны фестываль? Да прыкладу, рэгіянальнае кулінарнае свята "Дубровенскія прысмакі"? Балазе супрацоўнікі ў вас — кулінары, як кажуць, ад Бога...

— Маштабны фестываль? Чаму б і не? Будзе ініцыятыва ад культуротнікаў — абавязкова яе падтрымаю. Я чалавек малады, мне хочацца, каб пра нашу гаспадарку ды пра нашы праекты ў сацыяльнай сферы пісалі і гаварылі, каб мы, што называецца, "гучалі" не толькі на ўзроўні раёна. Таму, паўтаруся, фінансавую падтрымку цікавай і адметнай акцыі я гарантую. А для рэзанансу на рэспубліканскім узроўні можна запрасіць "Культуру". Перакананы: рэклама і вядомасць мерапрыемства пры падобнай умове нам забяспечаны!..

тоўка падобных мерапрыемстваў, а таксама выданне шматлікіх буклетаў, закладак, памятак — заступа супрацоўнікаў дзіцячай бібліятэкі.

Няблага працуюць мясцовыя бібліятэкары і са спонсарамі. Напрыклад, значную колькасць спецыялізаваных кніг, часопісаў ды газет для бібліятэкі прадастаўляе раённая інспекцыя па ахове навакольнага асяроддзя. Яна ж, дарэчы, паспрыяла і ў набыцці тэхнічнага абсталявання для ЦРБ. А кіраўніцтва мясцовага льокаміна абдзівілася на просьбу бібліятэкараў ды прафінансавала набыццё дываной і мэблі.

Усё гэта сведчыць пра неабякавасць і цікавую працу мясцовых культурнікаў. Але ж, на маю думку, варта імкнуцца пашыраць межы сваёй дзейнасці. І тут трэба задацца пытаннем: ці хапае аднаго маштабнага мерапрыемства (маю на ўвазе, натуральна, фестываль "Дняпроўскія

сельская бібліятэка-цэнтр экалагічнай асветы здаўна супрацоўнічае з ужо названай мною раённай інспекцыяй па ахове навакольнага асяроддзя. І ўзаемадзейненне гэтае — узаемакарыснае.

— Наша сумесная праца вырасла з аб'ектыўных прычын, — распавяла загадчык бібліятэкі Галіна Благадзёрава. — Справа ў тым, што ў раёне пастаянна адбываюцца пажары на тарфяніках. Таму мы вырашылі падысць экалагічную культуру жыхароў паселішча...

Супрацоўнікі стварылі ў бібліятэцы экалагічны гурток, з дапамогай якога праводзяць прыродазнаўчы "лікбез" не толькі сярод дзетак, а і сярод больш сталых людзей. А раённая інспекцыя выдзеліла грошы на закупку патрэбнай літаратуры экалагічнай тэматыкі, стэлажоў, дапамагла ў афармленні ва ўстанове дыярамы, дзе прастанулены раслін-

толькі зменшыць колькасць пажараў у лясках ды на тарфяніках, але і паспрыяць у развіцці на Беларусі экалагічнага, "зялёнага" турызму, займеўшы з гэтага, натуральна, неаблігавыя фінансавыя сродкі. Яшчэ адна ідэя, над рэалізацыяй якой варта, на мой погляд, падумаць у кожным аддзеле культуры краіны.

Рамонт ад інвестара

Натуральна, гэта не адзіны праект, падтрыманы з боку сацыяльных партнёраў як у бібліятэцы, так і ў мясцовым ЦДК. Кіраўніцтва і супрацоўнікі гэтых дзвюх устаноў, дарэчы, не канкуруюць паміж сабой, а працуюць у творчым тандэме. І плён ад падобнага ўзаемадзейнення — навідавоку. Напрыклад, вялікую дапамогу культработнікам аказвае мясцовы ўраджэнец, а цяпер сталічны бізнесмен Сяргей Петкуноў. Дзякуючы ягонай дапамозе бібліятэка прыдбала новыя карнізы, фіранкі, дываны, а прылетяла да ЦДК тэрыторыя была ўпарадкавана.

Яшчэ адна спроба папрацаваць з мецэнатамі і пашырыць іх кола, была зроблена супрацоўнікамі сферы мясцовай культуры таксама сёлета: яны размясцілі аб'яву ў Інтэрнэце пра вечар — сустрэчу выпускнікоў школы ды мясцовых ураджэнцаў у сувязі з 340-годдзем паселішча. На свята пасёлка з'ехаліся дзясяткі людзей. Пад час акцыі клубнікі ды бібліятэкары зладзілі для гасцей вялікі канцэрт, пачаставалі мясцовымі прысмакамі, паказалі вынабы майстроў народнай творчасці... Не варта і казаць, што ўзрадаваны ўвагай госці самі прапаноўвалі дапамагчы і мясцоваму дзіцячаму садку, і царкоўнаму прыходу, і, натуральна, сферы культуры: закупілі падарункі для ўдзельнікаў святочных мерапрыемстваў, зладжаных клубнікамі ды бібліятэкарамі. Таму цяпер, дзякуючы названаму мерапрыемству, у мясцовых культурнікаў замест аднаго спонсара — ужо шэсць мецэнатаў, згодных на пастаяннае супрацоўніцтва.

Яшчэ адзін спонсар — дырэктар філіяла "Віцебскэнерга", чыё прадыемства знаходзіцца на тэрыторыі мясцовага сельсавета, — дапамог з рамонтам і рэканструкцыяй будынка бібліятэкі. Так што ўзаемакарысна праца з мецэнатамі для мясцовых культурнікаў — не ў навіну.

І апошняе. Сельскі дом культуры пасёлка Асінторф цяпер будзеца, што называецца, "з нуля" за кошт сродкаў як раённага, так і абласнога бюджэту. Як запэўніў "К" старшыня Дубровенскага райвыканкама Анатоль Лукашоў, будаўніцтва плануецца завяршыць ужо да канца 2013 года. Ётай даты, вядома ж, асабліва чакаюць як жыхары пасёлка, так і мясцовыя клубнікі. Ім, дарэчы, сёння даводзіцца туліцца ў непрыстасаваных памяшканнях аднаго з мясцовых інтэрнатаў. Колькі ж спонсараў здолеець "адшукаць" мясцовыя культурнікі, калі пераедць у новы будынак? Пэўна, не адзін дзясятка...

Едучы з Дуброўна, гартаў шыкоўнае выдадзенае альбомы, буклеты ды паштоўкі, якія распавядалі пра жыццё раёна, у тым ліку пра яго культурны ды турыстычны складнік. Па словах Людмілы Дударавай, бюджэтных грошай пад гэтыя выданні не было выдаткавана ні капейкі — усё запланілі спонсары. Яшчэ адзін доказ таго, што працаваць з мецэнатамі на Дубровеншчыне ўмеюць. Справа цяпер за малым: развіваць гэтую дзейнасць і надалей, ствараючы новыя адметныя акцыі з прыцэлам на інвестара. У тым, што падобныя маштабныя мерапрыемствы прыносяць плён абодвум бакам, сумнявацца не даводзіцца. Пра гэта, дарэчы, сведчыць і каштарыс сёлета Мінска-Міжнароднага фестывалю "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне"...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Дубровенскі раён — Мінск Фота аўтара

Хэдлайн рэгіёна: платныя паслугі

Камандзіроўка ў Дубровенскі раён Віцебскай вобласці таксама дала і тэму для чарговага "Хэдлайну...". Тэму, як быццам бы, не новую: выкананне плана платных паслуг. Але тое, якім чынам гэты даведзены план выконваюць у некаторых раёнах краіны, здзіўляе не толькі чытачоў, але і журналістаў.

Бібліятэчныя кветкі для плана

Напрыклад, наведваюшы Цэнтральную раённую бібліятэку Дуброўна, быў здзіўлены вялікай колькасцю кветак ва ўстанове. Аказалася, яны тут не толькі для прыгажосці: па словах бібліятэкараў, кветкі (а, дакладней кажучы, іхняя расада) дапамагаюць выконваць план платных паслуг. Кошт расады — не такі ўжо і вялікі: усяго тры — пяць тысяч рублёў за адзінку. Але ж узнікае лагічнае пытанне: ці да месца кветкавая расада ў бібліятэчных залах?

"К" ужо неаднойчы ўзнімала праблему выканання звышвысокіх планаў платных паслуг,

кошт бюджэту. Маю на ўвазе ў першую чаргу, новыя дэтэктывы і раманы пра каханне, што "лепяць" многія расійскія выдавецтвы.

Як бачна, бібліятэкары самі прызвычаліся да таго, што цягам года маюць на руках "жывыя" грошы. І назваць звычайку гэтую дрэнную язык ніяк не павернецца. Таму, хутчэй за ўсё, працягваюць працаваць над папаўненнем сваёй пазабюджэтнай скарбонкі варта кожнай бібліятэцы Беларусі. Але як? Вядома ж, вельмі пажадана, каб не з дапамогай расады ці электронных вагаў.

якія і дасюль прадугледжаны ў Віцебскай вобласці. Бо, зразумела, бібліятэка павінна ў першую чаргу прывіваць малым і дарослым любоў да чытання, да Яе Вялікасці Кнігі, а не займацца не ўласцівай установе культуры дзейнасцю. Але... Мясцовым культурнікам даводзіцца выкарыстоўваць усе наяўныя магчымасці, каб сабраць неабходную колькасць грошай. Таму хтосьці знаходзіць выйсце ў продажы памідорнай ці кветкавай расады, хтосьці ўсталёўвае ў бібліятэчнай зале электронныя вагі, на якіх можна ўзважыцца за сімвалічную плату (назваюць тое "Куток здароўя"), а нехта набывае роставыя фігуры і віншуе чытачоў з днём нараджэння на даму...

Сваім вопытам у аказанні платных паслуг можа падзяліцца любы дырэктар ЦБС. У Матарыцкім раёне Брэстчыны прапаноўваюць сярнарыя распрацоўкі для настаўнікаў, у Бярэзінскім раёне Міншчыны з-за адсутнасці краязнаўчага музея бібліятэкары праводзяць экскурсіі па горадзе, а ў Мастоўскай ЦРБ Гродзенскай вобласці наладзілі супрацоўніцтва з абласным відапракатам, і прадастаўляюць за плату кінанавінкі...

Карацей, прынцып "Хочаш жыць — умеі круціцца" трэба выкарыстоўваць напоўніцу. Патрэбны грошы — значыць, трэба пашукаць тую профільную нішу, якую пакуль не занялі канкурэнты. Для гэтага, зразумела, у ЦРБ патрэбна мець сваіх крэатыўшчыкаў, якія, часцей за ўсё, працуюць у ад-

Як рэалізаваць ініцыятыву на раённым узроўні? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby і www.twitter.com/kultura_by! Нам важная менавіта ваша думка!

Усе гэта выклікае ў шараговага наведвальніка ўстановы культуры зразумелую ўсмешку. Не кажу ўжо і пра тое, што падобная дзейнасць пэўным чынам прыніжае годнасць бібліятэкараў. Бо далёка не творчым крэатывам заняты яны, а, хутчэй, — пошукам спосабаў выжывання. Але ж дзе выйсце з гэтай праблемнай сітуацыі?

Грошы на тое, што "лепяць"...

Натуральна, самым лепшым выйсцем было б зніжэнне або ўвогуле адмена плана платных паслуг для бібліятэчных устаноў. З іншага боку, тыя ж дубровенскія бібліятэкары ўгэтуна казалі мне пра тое, што пазабюджэтных сродкі дазваляюць вырашаць многія надзённыя пытанні ўстановы культуры. Ды і не толькі супрацоўнікі гэтай бібліятэкі, а і іншых, прычым не адно з Віцебскай вобласці.

Напрыклад, заробленыя грошы — гэта папера і фарбы для капіральных апаратаў, а таксама — вельмі важная рэч! — папаўненне кніжных фондаў менавіта той літаратурай, якая карыстаецца попытам у чытачоў і якую не заўсёды можна займець за

дзеле бібліятэчнага маркетынгу.

І гэта добра, што такія аддзелы створаны ў кожнай раённай бібліятэцы. Менавіта ад працы гэтых маркетологаў залежыць, наколькі будзе плённай дзейнасць бібліятэкараў па прыцягненні пазабюджэтных грошай, наколькі цікавай падацца іхні новы від платных паслуг жыхарам горада ці раёна. Але ж, натуральна, у гэтым плане варта кіравацца не словамі "ў бібліятэцы сыдзе ўсё", а паводле ўжо згаданага мною прынцыпу: жадання прывіць любоў да кнігі.

Няўжо ж дрэнна, калі жыхар мястэчка прыйдзе ў бібліятэку і вольна паглядзець фільм пра старадрукі Беларусі, гісторыю заснавання Александрыйскай бібліятэкі або пра першадрукара Скарыну? Ці пакарыстаецца ў сваёй дзейнасці сярнарыямі або метадычнымі распрацоўкамі бібліятэкараў, заснаванымі на аб'ёмным фактычным матэрыяле, які захоўваецца вывучыць пасля ўжо самому? Прыклады можна доўжыць. А выснова тут можа быць толькі адна: тварыць у гэтым кірунку ніколі не позна. І без расады абыйсціся цалкам верагодна.

Ю.Ч.

Калі ж, нарэшце, у старадаўнім будынку з'явіцца музей?

Галерэя спонсараў ад "К"

Справа знойдзеца

Пра дапамогу сацыяльнай сферы пасёлка Асінторф з боку сталічнага прадпрыемства Сяргея ПЕТКУНОВА, які на сёння з'яўляецца намеснікам дырэктара ТАА "Тэхмантажгаўтаматыка", я ўжо пісаў. Вярнуўшыся ў Мінск, пацікавіўся ў бізнесмена пра яго бачанне перспектывы далейшага партнёрства з устаноўкамі культуры Дубровеншчыны.

— Асінторф — гэта мая радзіма, таму дапамагаць мясцовым клубнікам, бібліятэкарам, настаўнікам — лічу, мой абавязак, — адзначаў Сяргей Петкуноў. — Ды і як не дапамагчы той жа бібліятэцы, куды

ў маленстве і юнацтве хадзіў за кнігамі, спазнаваў новае? Таму мая падтрымка сацыяльнай сферы будзе працягвацца і ў далейшым. З бліжэйшых планаў — выдаткаваць кіраўніцтву Асінторфскага дома культуры грошы на закупку навагодніх падарункаў, а для бібліятэкі — набыць новую неабходную літаратуру. Таксама ў наступным годзе ўжо запланавана ахвяраваць грошы на ўпарадкаванне тэрыторыі мясцовых могілак. Знойдзеца, упэўнены, яшчэ шмат пільных і неадкладных спраў, якія запатрабуюць свайго вырашэння. Але гэта добра. Бо калі ты бачыш, як у тваім родным паселішчы паляпшаецца жыццё людзей, дык што можа быць лепш?..

галасы..." для таго, каб засведчыць, што праца ў раёне вядзецца на высокім узроўні? Мабыць, так, калі ўлічыць, што ў некаторых аддзелах культуры не толькі міжнароднага, але і рэгіянальнага фестывалю часцяком зладзіць не могуць. Але ж адказаць на гэтае пытанне можна і адмоўна, калі ўзяць пад увагу сённяшні няпросты ў эканамічным плане перыяд развіцця нашай краіны і ведаючы пра тое, што мецэнаты прыйдуць туды, дзе будзе, што называецца, "буаць" цэлы россып цікавых праектаў...

Мабыць, нікога ўжо не трэба пераконваць у тым, што без адладжанага механізма дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва эканамічны складнік развіцця сферы культуры не толькі Дубровенскага, але і іншых раёнаў Беларусі будзе і далей заставацца на неадпаведным часу ўзроўні. А вырашыць названую праблему можна толькі пры зацікаўленым стаўленні да сваёй працы, праз пошук новых формаў работы і праз паспяховае рэалізацыю задуманага...

Экалагічны "лікбез"

У сельскай мясцовасці на спонсарска-мецэнацкай дзялянцы шчыруюць таксама даволі няблага. Пераканаўся ў гэтым, наведваюшы гарпасёлак Асінторф. Мясцовая

ны і жывёльны свет Дубровеншчыны. У наступным годзе паабяцалі бібліятэкарам фотаапарат і відэамеру.

І праца ўжо дала свой вынік: на тэрыторыі сельсавета рэгіструецца нашмат менш пажараў, чым было яшчэ дзесяць гадоў таму. Але дзейнасць па выхаванні экалагічнай культуры ў мясцовага насельніцтва супрацоўнікі ўстановы спыняць не збіраюцца: пастаянна ладзяць пасяджэнні экалагічнага клуба "Пралеска", сумесна з лясгасам і мясцовымі школьнікамі ходзяць у рэйды па экалагічных сцежках, а таксама паўдзельнічалі ў выпуску выдання "Чырвоная кніга Дубровеншчыны"...

А сёлета пры бібліятэцы прайшоў раённы экалагічны семінар, які наведалі супрацоўнікі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Машэрава. Ад'язджаючы, яны падарылі ўстанове мноства гербарыяў, чучалы птушак ды іншыя прадметы для папаўнення "экалагічных фондаў". Як бачна, брэнд устаноў працягвае прыносіць мясцовым бібліятэкарам свае дывідэнды. Чаму б не пераняць гэты вопыт і іншым сельскім бібліятэкам краіны? Магчыма, пры рэалізацыі сумесных праектаў з мясцовымі экалагічнымі арганізацыямі можна было б не

Што і казаць, лістапад выдася месца, багатым на буйныя культурныя падзеі. Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад", Нацыянальная тэатральная прэмія, Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску, Мінскае трыенале сучаснага мастацтва "БелЭКСПА-Арт-2012"... Прагуцаць сярод такіх "гігантаў" іншым форумам, сапраўды, не так і проста. Ды тым не менш, некаторым з іх, нягледзячы на моцную канкурэнцыю, удалося гэта зрабіць нават "з густам". Гаворка — пра Беларускі тыдзень моды, які сёлета ўжо пяты па ліку.

Мода для мужчын ад Людмілы Тараканавай.

талены сілуэт, какетлівыя валаны — тое складнікі яе "эскіза" жанчыны. Усё лёгкае і знаёмае (тыя ж валаны), але аўтару ўдаецца стварыць вобраз утвўенай і, разам з тым, романтичнай, пяшчотнай лэдзі, якую хочацца абараняць, нягледзячы на яе незалежнасць. Ірына Бойцік — гэта той дызайнер, які заўжды ўмее знайсці баланс паміж стрыманасцю ды прывабнасцю, і менавіта таму ёйныя работы карыстаюцца нязменным поспехам.

Картавіцкая і Ларыса Сцяпанавя. Дзяўчыны ў сваёй новай калекцыі пад назвай "Душы" пастрабавалі спалучыць мяккасць летняй стякоты з прахалодай марскога брызу. Стопрацэнтныя натуральныя тканіны, вольныя формы і прынты траў, кветак і гладоў на адвенні, нават малюнка марскога пены — усё спалучылася ў вобраз жанчыны, якая нікуды не спяшаецца, умеючы атрымліваць асалоду ад жыцця і яго магчымасцей.

Аднак, вядома, свабода дае не толькі адчуванне палёту, але і ўнутраныя пакуты ды рэфлексіі. І калі хтосьці з шаноўных чытачоў мяркуе, што поле моды — не месца для ўзняцця падобных экзістэнцыяльных пытанняў, магу зазна-

гэта не супрацьпастаўленне стэрэатыпаў, умоўнасцей грамадства жаданно быць самім сабой кожнай асобы ўвогуле і жанчыны ў прыватнасці? Цікава, што Вольга не баіцца аддаць перавагу эксперыменту, пошуку, чым прадэманстраваць звычайную "насібельнасць" ці функцыянальнасць строяў. І перад намі — нараджэнне ў беларускай модзе новай іпастасі сучаснай жанчыны, якой уласціва пастаюнка зусім не лёгкіх пытанняў.

А як жа мужчыны? Няўжо іх вобразы не зведалі сёння змен? І тут трапны, дацціпны і ярскія адказ на гэтае пытанне дае беларускі "гуру" мужчынскай моды Людміла Тараканавя (TARAKANOVA). Віцебскі дызайнер робіць з мужчынамі

Чарговы выпуск Belarus Fashion Week, які сёлета, як і ў мінулым сезоне, прайшоў пры падтрымцы беларускай абутковай кампаніі Marko, вылучаўся дзвюма гучнымі падзеямі Першая — адкрыццё пляцоўкі для маладых дызайнераў і брэндаў — OFF SCHEDULE ("Па-за раскладам") у Мастацкай галерэі імя Міхаіла Савіцкага, і другая — прэзентацыя новага брэнда адзення "Felicity", створанага "дызайнерам-правакатарам" Іванам Айплатавым сумесна з беларускай кампаніяй "Nicole & Nicole". Тыя інфармацыйныя "вяршыні" выступалі сярод такіх традыцыйных і фірмовых праектаў Беларускага тыдня моды, як "Fashion Study Centre" — "Адукацыйны цэнтр моды", штосезонная дабрачынная акцыя "Дзіцячая мода", конкурс блогераў і fashion-журналістаў "Fashion Blog Competition", ды, вядома, спаборніцтва маладых дызайнераў "New Names BFW", што ладзіўся гэтым разам пры падтрымцы беларускага вытворцы O.Jen. Усё гэта, натуральна, — побач з асноўнымі паказамі дызайнераў, якія прэзентавалі на пятым выпуску Belarus Fashion Week новыя калекцыі сезона вясна/лета-2013.

TARAKANOVA, RadaStyle, Harydavets & Efremova, Davidova, Natasha TSU RAN, KUCHERENKO, BOITSIK, MYKYTYUK & YATSENTYUK — з Украіны, ONDER OZKAN — з Турцыі, Lat'el з Расіі... — чатырнаццаць дызайнерскіх брэндаў прапанавалі гледачам (і пакупнікам) сваё бачанне моды напярэдадні вяснова-летняга сезона. Парад калекцый прадэманстраваў не толькі актуальныя ў новым сезоне строі, але і, паміж радкоў, цікавыя ды парадасальныя вобразы сучасных жанчын і мужчын.

Мода, як вядома, — самы наглядны паказчык нашых настрояў, і ў гэтым сэнсе вывучаць яе — задавальненне найкарыснае. Дык што ж лунае ў паветры? — у такім ракурсе мы і пастрабавалі паглядзець на мінулы Belarus Fashion Week, прааналізаваўшы адпаведным чынам яе калекцыі.

Жаночкасць — яна па-ранейшаму правільна балема. Пра гэта сцвярджаюць яе даўнія прыхільніцы — дызайнеры Святлана Тадорская (Todorokaya), Юлія Глевіч (Fur Garden), віцябчанка Таццяна Сычова (RadaStyle) ды, канешне ж, Ірына Бойцік (BOITSIK)... У калекцыі Юліі Глевіч немагчыма забыцца на шоўкавыя сукенкі, якія мякка аблягаюць жаночы стан, на элегантныя жакеты з цікавай апрацоўкай... Жанчына, створа-

Ад лэдзі да экзістэнцыялікі

Што носяць сучасніцы і сучаснікі?

ная ёю, ведае мінулае, але ўтвўена ідзе наперад, пакідаючы за сабой шлейф непрыступнасці і "высокай" прыгажосці. Таццяна Сычова звярталася да трохкі іншых катэгорый. Яе строі, выкананыя з французскіх карункаў ручной работы, шоўку, прапанавалі цікавае спалучэнне камфорту і раскошы. Хіт калекцыі — доўгая сукенка, дзе празрысты карункавы ніз спалучаецца з "закрытым" шоўкавым верхам, стварае жанчыну пацццёвую і адначасова ўтвўеную.

І чыстыя колеры Ірыны Бойцік: белы, бэжавы, зялёны, ружовы, жоўты... Простыя формы, крыху пры-

Перад намі — вобразы арыгінальныя і класічныя, што ніколі не страцяць сваёй актуальнасці.

Падарожжа ў дзвэрзку XX стагоддзя здзейснілі украінкі Святлана Мікіцюк і Саламія Яўрнцюк (MYKYTYUK & YATSENTYUK) з Львова, стварыўшы калекцыю манахромных строяў з гіпюру ды фактурнага шоўку. Дызайнеры сцвярджаюць, што акурат такі — эмансіпіраваны, свабодны — вобраз інтэлектуалкі пачатку мінулага стагоддзя ў маленькай чорна-белай гіпюравай сукенцы будзе актуальны наступным летам.

Апісаннем твораў гэтых удзельніц BFW мы вызначаем тэндэнцыю пўнага адыходу жанчыны ад класічнага вобраза — прыспеў час для больш вольных і спакоіных ліній ды форм і, адпаведна, больш адкрытага светапогляду.

Калі годзі з Украіны вымалявалі вобраз гэтых бунтарак, Алена Латышава (Lat'el) з Калінінграда стварыла ў сваёй лініі "Па той бок ветру..." жанчыну, што ўжо не мае патрэбу ў бунце. Яна — вольная падарожніца, якая нікому не належыць. Натуральныя тканіны (лён, вісказа), складаны крой, але, разам з тым, плаўныя лініі, пастэльныя тоны, дзвўняныя аксесуары з пёраў — і перад намі ўжо зусім іншы вобраз, што нясе спакой, ураўнаважнасць і нават задуменнасць. Як прызвалася дызайнер, на стварэнне гэтай лініі яе натхніла Балтыйскае мора і палёт чайкі над яго хвалямі... І таму немагчыма не даць веры.

Гэты настрой суладдзя з прыродай і ўласным унутраным светам своеасаблівым чынам прадоўжылі дызайнеры брэнда "HISTORIA NATURALIS" Паліна

чыць, што ён глыбока памыляецца. Калекцыі дызайнераў Наталлі Цуран (Natasha TSU RAN) і Вольгі Кучарэнкі

немагчымае: яна агранае іх у шоўкавыя кашулі вясельенькай расфарбоўкі, у свабодныя камбінезоны, вельмі падобныя да сукенак, павязвае лёгкае доўгія шоўкавыя шалікі, абубае ў "лодчкі" — і яны ўсё роўна застаюцца мужчынамі. Дзякуючы смелым канструктыўным рашэнням, майстэрству Людмілы, якім бы жаночым ні выглядала адзенне асобна, на мужчынскай фігуры яно набывае зусім іншае гучанне. Безумоўна, трансфармацыя мужчынскага аблічча — навідавоку: паводле Тараканавай, сучасны мужчына больш стакойны і разняволены, чым яго дзедзавяць калега, але яго мужнасць нікуды не знікла, як бы вытанчана ён ні выглядаў.

Што да ішч аднаго героя восеньскай Belarus Fashion Week — Івана Айплатавы, яго новы брэнд "Felicity" прызначаны для жанчын "вялікага горада". Тут і адсылкі да 60-х — шорты з завышанай таліяй, курці-бомберы, цяльняшкі з чайкамі, і офісная серыя ў духу business-glam, што значыць — аніякага занудства ды шэрасці, і імпрэсіянісцкія матывы ў лінейцы для адпачынку. Кожная дэталё — вывераная, тканіны — найвышэйшай якасці, і тут ужо гаворка ідзе не проста пра жанчыну з прывязкай да гэтай культуры, а праз жанчыну-каспапагітку, якая ўтвўена крочыць праз межы кантынентаў. Яна вылучае мэтанакіраванасць і шарм, жаночкасць і дасведчанасць, і горад — гэта яе стыхі.

Як абяцаў Іван Айплатавы, ужо ў наступным годзе адкрыецца пяць фірменных крам брэнда "Felicity", і дзве з іх — менавіта ў Мінску. Тым, хто абірае ідралогію самаўтвўенай гараджанкі, безумоўна, пашчасціла. Што ж да апалагетаў іншых светапоглядаў, то пакуль публіцы збольшага давядзецца разлічваць на асабістую электронную пошту дызайнераў, якая прэзентаўлена на сайце Belarus Fashion Week. Але, спадзёмся, што з кожным выпускам форуму гэтыя, як бачым, цалкам разнастайныя вобразы сучаснікаў будзь станаўцца нам усё бліжэй...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Мадэлі новага айчыннага брэнда ад Івана Айплатавы сумесна з беларускай кампаніяй "Nicole & Nicole".

Мадэль ад рэчыцкага дызайнера Наталлі Кастрама-Андраюк.

Бачанне вясенне-летняга сезона ад Ірыны Бойцік.

У сувязі з памятнымі мерапрыемствамі варта згадаць і імя аднаго з герояў той векапомнай вайны — нашага земляка, які нарадзіўся ў сяле Сівошына, што непадалёк ад Полацка. Там жа, па іроніі лёсу, праз сорак дзевяць гадоў і загінуў: у жорсткім баі з напалеонаўскімі войскамі. І гэтыя дзве даты — нараджэння і смерці — назаўжды звязалі з Беларуссю генерала Якава Кульнева.

Пра Кульнева складзена мноства легенд — унікальны выпадак, калі ўлічыць, што з дня смерці героя прайшло дзвесце гадоў. Лічыцца, што маці нарадзіла немаўля ў дарозе, у ноч з 24 на 25 ліпеня 1763-га на заезным двары. Дзяцінства Якава прайшло ў Люцыне, які ўваходзіў на той час у склад Віцебскай губерні. Але ўжо ў 1770-м сямігадовага Якава адправілі на вучобу ў Пецярбургскі сухапутны кадэцкі корпус.

Дж. Доў. Партрэт Якава Кульнева.

льнай Еўропы. Незалежнай ад яго заставалася толькі Расійская імперыя. У склад Расійскай дзеючай арміі быў уключаны і гродзенскі гусарскі полк, якім у гэты час камандаваў Кульнеў. Так атрымалася, што яго полк накіраваў і самае небяспечнае месца — у авангард. "Вечны маёр" паказаў нядобрачыліцам у розных штабах, што за адзінаццаць гадоў службы ў заштатных гарнізонах ён не развучыўся ваяваць. У баі каля горада Гутштата гусары Кульнева кавалерыйскімі атакамі садзейнічалі перамозе. У выніку — імяны рэскрыпт цара і ордэн Святога Уладзіміра 4-й ступені, якім быў узнагароджаны цяпер ужо падпалкоўнік Кульнеў. І ў далейшым Якаў Пятровіч дэманстраваў цуды гераізму, асабіста веў свае эскадроны ў рукапашныя схваткі. Толькі дзякуючы яму полк не зніш-

Гэтымі днямі ў Барысаўскім раёне праходзяць памятных мерапрыемствы, прымеркаваныя да 200-годдзя вайны 1812-га і слаўтай пераправы войска Напалеона праз Бярэзіну каля вёскі Студзёнка. Так, на Брылёўскім полі адбылося адкрыццё памятнага знака "Смута і пакаленне", у храмах раёна прайшлі багаслужэнні ў памяць пра тых, хто загінуў пад час драматычных падзей 200-гадовай даўніны.

Кавалергарды полацкага генерала

Легендарныя перамогі "сініх гусараў"

Прывілеяванасць гэтай навучальнай установы была своеасаблівай: кадэтамі маглі стаць толькі дзеці афіцэраў, якія вызначыліся пад час ваенных дзеянняў. Кульнеў скончыў корпус у 1785 годзе са срэбраным медалём "За стараннасць і поспехі ў вучобе". Ён добра ведаў артылерыйскую справу і палявую фартыфікацыю, прычым не толькі тэарэтычна, але і на практыцы.

Новааспечанага паручніка накіравалі служыць у Чарнігаўскі пяхотны полк. Але Кульнеў імкнуўся ў кавалерыю. Ён падаваў адзін за адным рапарты, і ў рэшце рэшт дабіўся пераводу ў Пецярбургскі драгунскі полк. Высокі, хударлявы, шырокі ў касцях і злёгка сутулаваты малады афіцэр вылучаўся вясёлай натурай і душўнай шчодрасцю. Ніводнага разу Кульнеў не ўдарыў свайго падначаленага. Тлумачыў ён гэта проста: "У баі мы ўсе роўныя — і салдаты, і афіцэры".

У 1787 годзе пачаўся расійска-турэцкі канфлікт. Пецярбургскі драгунскі полк з'явіўся на тэатры баявых дзеянняў у 1789-м. На малдаўскай зямлі Кульнеў атрымаў сваё баявое хрышчэнне. Потым была польская кампанія 1794-га, калі расійскія войскі падавалі паўстанне Тадэвуша Касцюшкі. Затым — доўгія гады службы ў глухих гарнізонах і ніякіх спадзяванняў на кар'ерны рост. Спробы вырвацца ў дзеючую армію аказаліся дарэчнымі. З'явіліся думкі пра адстаўку...

У 1806-м Напалеон цягам некалькіх месяцаў разграміў Прусію і гэтым практычна скончыў заваяванне кантынента-

чылі ці паланілі ў бітве пад Фрыдландам пасля таго, як з-за памылкаў камандавання ён быў акружаны французамі. Кульнеў узначаліў некалькі дзясяткаў сваіх вершнікаў і прарваўся ў шэрагі ворагаў. Яго парыв натхніў гусараў, якія ўжо страцілі ўсякую надзею. Яны падтрымалі камандзіра і таксама прарваліся. Гэты подзвіг стаў вядомым ўсёй арміі. Кульнеў быў узнагароджаны ордэнам Святога Анны 2-й ступені. Зрэшты, яго асабісты гераізм не мог выправіць памылкі камандавання. Разбітая армія з рускага боку вымушана была адступіць. Гродзенскія "сінія гусары" (так называлі іх французы) былі сярод тых частак, якія прыкрывалі адступленне.

Імя Кульнева стала вядомым. Аднак сапраўдная слава прыйшла да яго пазней. У 1808 г. пачалася вайна Расіі са Швецыяй. Наш зямляк удзельнічаў у ёй у якасці камандзіра асобнага кавалерыйскага атрада, які складаўся з гусараў і данскіх казакаў. Ён прымяняў пад час вайны партызанскія метады барацьбы, многія з якіх пазней актыўна выкарыстоўваліся супраць напалеонаўскіх войскаў.

Пасля заканчэння чарговай ваеннай кампаніі Кульнеў вырашыў, у рэшце рэшт, прызнацца ў каханні адзінай жанчыне, якая здолела абудзіць у ім гэтае пачуццё. Імя той жанчыны, вядомай даследчыкам як "мадэмуазэль Г.Пул...ва", так і засталася невядомым. Герой не атрымаў адмовы — справа ішла да заручын. Аднак нявеста пачала настойваць на неадкладным, яшчэ да вяселля, выхадзе Якава

Пятровіча ў адстаўку. Кульнеў запэўнівае каханую, што гэта пакуль немагчыма, тлумачыць, што над Радзімай нависла пагроза вайны з Напалеонам. Аднак мадэмуазэль няўмольная: яна хоча яго адстаўкі як доказу кахання. Адбываецца разрыв. У апошнім сваім лісце да яе ён піша: "...Нішто на свеце, нават само каханне, якое я да Вас адчуваю, не здолее ніколі адцягнуць мяне ад сардэчных пачуццяў бязмежнай любові да Айчыны... Зробішы інакш, я застануся бы больш Вашым агід, чым каханне..."

У студзені 1811-га Якава Пятровіча прызначылі камандзірам Гродзенскага гусарскага палка — таго самага, у шэрагах якога ён некалькі гадоў таму змагаўся з французамі. Першым сваім загадам новы кіраўнік забараніў гусарам насіць завушніцы ў вушах — традыцыю, перанятую ад французскіх кавалерыстаў.

Адчуванне вайны не падманула Кульнева: 12 чэрвеня 1812 года сілы Напалеона пераправіліся праз Нёман. Памылка ў дыскапацыі расійскіх войскаў прывяла да таго, што ім давялося адыходзіць. Гродзенскі гусарскі полк ішоў у складзе 1-й арміі, якой камандаваў таленавіты палкаводзец Міхаіл Барклай-дэ-Толі. Аднак непасрэдным камандзірам быў Пётр Вітгенштэйн.

Генерал-маёр Кульнеў узначальваў ар'ергард. Войскі Напалеона імкнуліся адрэзаць корпус Вітгенштэйна ад галоўных рускіх сіл. 16 чэрвеня маршал Удзіно дагнаў ар'ергард пад Вілкамірам і завязаў бой, які доўжыўся восем гадзін. Нягледзя-

чы на тое, што французскі маршал кіннуў у бітву вялікія сілы, атрад Кульнева здолеў адбіць усе атакі і далучыцца да корпуса. Гэта была першая перамога над французамі. 19 ліпеня атрад Кульнева адбіў у французцаў захопленую імі вёску Клясціцы, пры гэтым ён захапіў увесь асоб Удзіно і больш за тысячу салдат праціўніка. На наступны дзень герой у азарце прадоўжыў наступленне. Ён разлічваў, што перад ім знаходзіцца толькі авангард французцаў. І — памыліўся, натрапіўшы на галоўныя сілы Удзіно. Варожы авангард быў разбіты. Гусары сталі пераследаваць тых, хто пабег, і трапілі ў пастку. Па іх ударылі карцечу французскія батарэі, а з флангаў атакавала пяхота. Паражэнне палка падавалася несумненным. Аднак апантанасць камандзіра ўратавала гусараў і гэтым разам: ён сабраў іх "у кулак" і вырваўся. Адбіваючыся ад праціўніка, які літаральна "вісеў на хвасце", атрад Кульнева адыходзіў да роднага Сівошына. Тут камандзіра і напаткала смерць...

Своеасаблівай эпітафіяй героя можа быць гэст спецыяльнай дэлецы, якую адрозіў пасля гэтых падзей паслаў у Парыж Напалеон: "Адзін з найлепшых афіцэраў расійскай лёгкай кавалерыі генерал Кульнеў забіты пад Дрысай". У 1830 годзе на месцы гібелі Кульнева быў устаноўлены помнік з выбітым на ім урыўкам з верша Васіля Жукоўскага, прысвечанага гэтай легендарнай асобе.

**Ірына МАСЛЯЊЫНА,
Мікола БАГАДЗЯЖ**

К.-В. Фон Фабер дзю Фор. "Ашмянны, 4 снежня 1812 г."

21 лістапада ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася цікавая выстаўка — "Вайна 1812 года вачыма відавочцы. Графіка Хрысціяна-Вільгельма фон Фабера дзю Фор". Экспазіцыя, што ўключае сто твораў, дае рэдкую магчымасць пабачыць тую вайну вачыма лейтэнанта 25-й пяхотнай дывізіі напалеонаўскай Вялікай арміі, які прайшоў ад Нёмана праз Віцебск, Смаленск, Барадзіно, Маскву і — назад, да гістарычна-памятнай для французцаў Бярэзіны...

Вайна 1812 года: погляд Дзю Фор

Фабер дзю Фор (1780 — 1857 гг.) прайшоў усю ваенную кампанію ў складзе корпуса маршала Мішэля Нея. Продкі афіцэра — гугеноты, выхадцы з Лангедока. Бацька быў палкоўнікам кавалерыі, а сын спачатку стаў юрыстам, але потым добраахотна ўступіў пехацінцам у напалеонаўскую армію Вюртэмбергскага каралеўства. У 1812 г. служыў у артылерыйскім палку Вялікай арміі імператара Банапарта. Прайшоў вайну, як кажуць, ад званка да званка, як і яго таварыш па службе Анры Бейль (Стэндал). Быў адным са ста вюртэмбергцаў, хто пераправіўся праз Бярэзіну і ў снежні 1812-га вярнуўся на Радзіму. Вясоў наступнага года быў

азнаёміўся з яго ўражаннямі пра тую вайну. Брытанскі ваенны гісторык-напалеоназнаўца Дзюбі Сміт, пабачыўшы гравіру мастака, быў "уражаны вялікім драматычным стылем, мастацкім майстэрствам і дакладнасцю адлюстравання аб'ектаў" і параўнаў аўтара з сучасным ваенным карэспандэнтам. Вельмі дакладна!.. Бо гэтыя творы сапраўды можна назваць графічнымі летапісам ваенных падзей 2-й паловы 1812 года на нашых зямлях.

Прадстаўленая серыя гравюр уключае ў сябе шэсць раздзелаў, кожны з якіх прысвечаны Напалеонаўскай кампаніі — ад яе пачатку і да драматычных старонак гэтай эпопеі, што га-

К.-В. Фон Фабер дзю Фор. "Пераправа праз Бярэзіну 28 лістапада 1812 г."

цяжка паранены ў баі пад Байцэне, доўга лячыўся, што дало яму магчымасць давесці да ладу тыя малюнкы, якія ён рабіў непасрэдна на палях бітваў і ў ваенным побыце. Даслужыўся да генерал-маёра, у 1851 г. пайшоў у адстаўку. Памёр у Франкфурце-на-Майне. На надмагільным помніку — сімвал арла, г.зн. магіла ў горадзе мае статус ганаровай.

Аднак гэты чалавек увайшоў у гісторыю не як непасрэдны ўдзельнік напалеонаўскай эпопеі, а як таленавіты мастак-графік. Чамусьці яго называюць аматарам, але, разглядаючы на выстаўцы ягоныя літаграфічныя кампазіцыі, можна пазайздросціць прафесійнаму майстэрству. У 2001 г. у Лондане была выдадзена серыя малюнкаў у альбоме "3 Напалеонам у Расію. Ілюстравання мемуараў Фабера дзю Фор. 1812". Упершыню публіка-

небна скончылася на Бярэзіне. Натуральна, асобую цікавасць уяўляюць тыя кампазіцыі, якія непасрэдна звязаны з Беларуссю. Да прыкладу, сам Фабер, распавядаючы аб прабыванні французскіх салдат пад Бешанковічамі, адзначаў у сваіх каментарыях да аднаго з твораў: "Сярод іншых будынін, што сталі здабычай пошымя, была цудоўная драўляная царква, якую мы спрабавалі ўратаваць...". Цікава, якая ж гэта была царква?..

У 1827 — 1830 гг. цыкл малюнкаў мастака быў гравіраваны і выдадзены аўтарам пад назвай "Аркушы з майго партфеля, замалёваныя на месцы ў час кампаніі ў Расіі". Перавыданню гэтага альбома ў рускім перакладзе не было, і ён сёння лічыцца бібліяграфічнай рэдкасцю.

Барыс КРЭПАК

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні родным і блізім былога начальніка аддзела культуры Стаўбцоўскага раённага выканаўчага камітэта ГРЭКАВА Анатоля Васільевіча ў сувязі з напаткаўшым іх непапраўным горам.

Калектыў установы "Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа" глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці старшынні Дабрачыннага савета музея, шчырага шанавальніка Коласавай спадчыны, крэзнаўцы і рупліўца музейнай справы Анатоля Васільевіча ГРЭКАВА і выказвае шчырыя спачуванні сям'і нябожчыка.

П.Гес. Фрагмент карціны "Бітва пры Клясціцах 19 ліпеня 1812 г."

Мала хто ведае, што шляхецкі род Дабужынскіх (па бацькоўскай лініі) вядзе адлік з часоў ВКЛ — прыкладна з XIV — XV стст. Бацька будучага мастака — генерал-лейтэнант артылерыі рускай арміі Валерыян Пятровіч — нарадзіўся ў старадаўнім мястэчку Дабужы (літоўскі Дабуж'яй) Панявежскага павета Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі, але

ліцы Прускай у Вялікім Ноўгарадзе 14 жніўня 1875 года, калі бацька, выхаванец пецярбургскага Міхайлаўскага артылерыйскага вучылішча, атрымаў званне паручніка лейб-гвардыі коннай артылерыі. Многія продкі з боку маці служылі ў праваслаўнай царкве. Праўда, у Ноўгарадзе маленькі Мсціслаў пражыў усяго месяц, а пасля сям'я перабралася ў Пецярбург.

льна, часцяком звяртаўся і да мінулых эпох, але ў карцінах, гравюрах, акварэлях ды малюнках зазвычай адлюстроўваў навакольны свет. Горад як перакрываўне лёсаў гісторыі і людзей, горад як поле надзей, трывог і драм доўгія гады заставаўся галоўнай тэмай у творчасці Мсціслава Дабужынскага. Што ён толькі ні маляваў: Парыж і Лондан, Пецярбург і Варонеж,

най дужкай. Яго лінія была гатова авбціць усё на свеце, прарасці паўсюль, далікатна дакрануцца да пецярбургскага Ісакія, да мудрагелістых карнізаў віцебскіх драўляных дамоў, акрэсліць на ўскраіне Лондана гарбатыя формы моста над дарогай, прапаўзці, бы змяя, паўз ціхія віленскія і каўнаскае завулкі... Але сучасны горад з яго рэзка аголенай прозай тэхнічна-

прыроду, чыстае паветра. Мо таму Рэпін так любіў гэтыя мясціны, што на мяжы стагоддзяў без турбот пражыў у сваім віцебскім Здраўнёве некалькі гадоў...

Яшчэ ішла Вялікая вайна. А Дабужынскі як пацыфіст ненавідзеў і праклінаў яе, асабліва калі сам с алоўкам ды акварэльнымі фарбамі ў руках праехаў у 1914 — 1915 гадах па вайсковых шляхах Польшчы і Галіцыі ў санітарным цягніку. І ад брыдкасці вайны, што не дайшла да Віцебска, ягоная душа адпачывала. Так, горад над Заходняй Дзвіной займае ў творчасці мастака сваё пэўнае месца. Магчыма, значна меншае, чым Вільня, Каўнас, Пецярбург, Лондан, але, прынамсі, цэлае пяцігоддзе жыцця (1918 — 1923) Дабужынскі "дыхаў" Віцебскам, пастаянна звяртаючыся да яго, хаця даўно ўжо там не жыў... Менавіта ў 1923-м ён у сваіх малюнках і літаграфіях апошні раз "ўспомніў" гэты горад, у якім пражыў усяго нічога: некалькі месяцаў. Але якія гэта былі месяцы, калі ў Віцебску зараджалася першая ў савецкай краіне дзяржаўная мастацкая ўстанова і распрацоўваліся цудоўныя праекты па арганізацыі, таксама першага, Музея сучаснага мастацтва, да якіх Дабужынскі меў самае непасрэднае дачыненне!

Дзіўна, што згадкі пра "віцебскі перыяд" Дабужынскага, хаця і зусім нядоўгія па часе, у савецкім мастацтвазнаўстве практычна адсутніча-

творамі гэтых майстроў, хай і нешматлікіх, створаных менавіта на віцебскім матэрыяле? А з іхняй педагогічнай ды грамадскай дзейнасцю ў горадзе на Дзвіне?

Пытанннё — шмат. Мяркую, адказ можа быць адзіны: расійскім даследчыкам проста нявыгадна было "аддаваць" "сваіх" мастакоў на "водкуп" Беларусі. Бо і Шагал "віцебскага перыяду" доўгі час лічыўся цалкам рускім мастаком, няхай сабе — яўрэйскім, які нібыта выпадкова, толькі "дзякуючы Луначарскаму", вярнуўся ў 1918 годзе да сябе на радзіму, што тады тэрытарыяльна ўваходзіла ў склад Расіі, а значыць...

Вядомы беларускі мастацтвазнаўца Віктар Шматаў у сваёй кнізе "Беларуская графіка. 1917 — 1941" (Мінск, 1975 г.) пісаў, што Дабужынскі ўпершыню наведваў Віцебск у 1909-м, засноўваючыся на тым, што менавіта ў гэтым годзе ён нібыта намаляваў сваю вядомую зімовую акварэль "Віцебск". На першым плане — два высокія каменныя будынкі з шыйдамі пад белымі заснежанымі дахамі. Міма дома ідзе панура адзінокая жанчына ў доўгай хустцы; іншая кабетка, амаль запаянчы сабой вузкую вулчачку, сядзіць ля прыступкі, якая вядзе да дзвярэй крамы. Чорнымі вачыма глядзяць на нас вокны і дзверы дробных крамак гандляроў... Шырокая, вольная, сакавітая акварэль выканана цудоўна. У ёй дакладна перададзена атмасфера патрыярхальнага побыту нейкага куточка Віцебска.

Але Віктар Фёдаравіч памыліўся: гэты твор Дабужынскі напісаў з натуры на пачатку 1919 года, і раней у Віцебск ён ніколі не прыязджаў, пра што сведчыць поўны спіс усіх створаных ім работ, складзены ў 1984-м даследчыкам творчасці Дабужынскага Генадзем Чугуновым. Хаця, ведаючы "качавую" натуру мастака-вандроўніка, можна выказаць меркаванне, што ён мог па дарозе ў Вільню (альбо з Вільні) заехаць і ў старадаўні Віцебск у нейкія 10-я гады XX ст. і памалываць там помнікі старадаўняй архітэктуры, якая заўсёды яго зачароўвала. Чаму б не? Так ці інакш, але будзем лічыць, што мастак трапіў у Віцебск менавіта напрыканцы 1918-га, калі яму споўнілася 43 гады. За плячыма засталіся віленская гімназія, пецярбургская вучоба ў Рысавальным класе Таварыства падтрымкі мастацтваў, вучоба ў прыватных мастацкіх студыях, поўны курс юрыдычнага факультэта Пецярбургскага ўніверсітэта, заняткі ў мюнхенскіх акадэміях А.Ашбэ і Ш.Халашы, шлюб з Лізаветай Осіпаўнай Валькенштэйн, нараджэнне трох сыноў (першынец Косця памёр у маленстве) і дачкі, педагогічная дзейнасць у школе Званцавай, праца сцэнографам у антрэпрызе Дзяглева і ў розных часопісах Пецярбурга, шматлікія вандроўкі па еўрапейскіх краінах, сярбоўства з К.Станіслаўскім, У.Меерхольдам, Ф.Камісаржэўскай, М.Горкім, К.Каровіным, А.Бенуа, Л.Бакстам, Ф.Шаляпіным, С.Рахманінавым. І — ніводнага дня без алоўка ды пэндзля...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

Яшчэ адно імя сусветна вядомага мастака першай паловы XX ст. засведчана на скрыжалях гісторыі культуры паслярэвалюцыйнага Віцебска — гэта Мсціслаў Валерыянавіч Дабужынскі. Бліскучы графік, арыгінальны сцэнограф, жывапісец, мемуарыст, ён правёў доўгае творчае жыццё ў вандроўках па свеце. Валодаў энцыклапедычнымі ведамі, меў шырокую артыстычную натуру і надзвычайнае мастакоўскае ўяўленне. А для нас Дабужынскі цікавы яшчэ і таму, што быў адным з настаўнікаў маладога Шагала і першым дырэктарам Віцебскага народнага мастацкага вучылішча...

М. Дабужынскі. Аўтапартрэт.

"Я — вандроўны энтузіяст!"

заўсёды лічыў сябе патомкам ліцвінаў. І гэтую спадчынную памяць прывіў і свайму сыну, якому шмат распавядаў пра ліцвінскія карані роду, пра гісторыю ВКЛ ды яго геральдыку, бо быў таксама і заснавальнікам Літоўскага таварыства абароны даўніны. І нічога дзіўнага няма ў тым, што ў 30-я гады мінулага стагоддзя яго знакаміты сын Мсціслаў стаў актыўным распрацоўшчыкам першага эскізнага праекта дзяржаўнага знака незалежнай Літвы — герба з выявай Віціса ("Пагоня"): сярэбраны коннік на чырвоным фоне з выкарыстаннем жоўтага колеру — найбольш папулярнага ў міфалогіі і фальклоры этнічных земляў Беларусі.

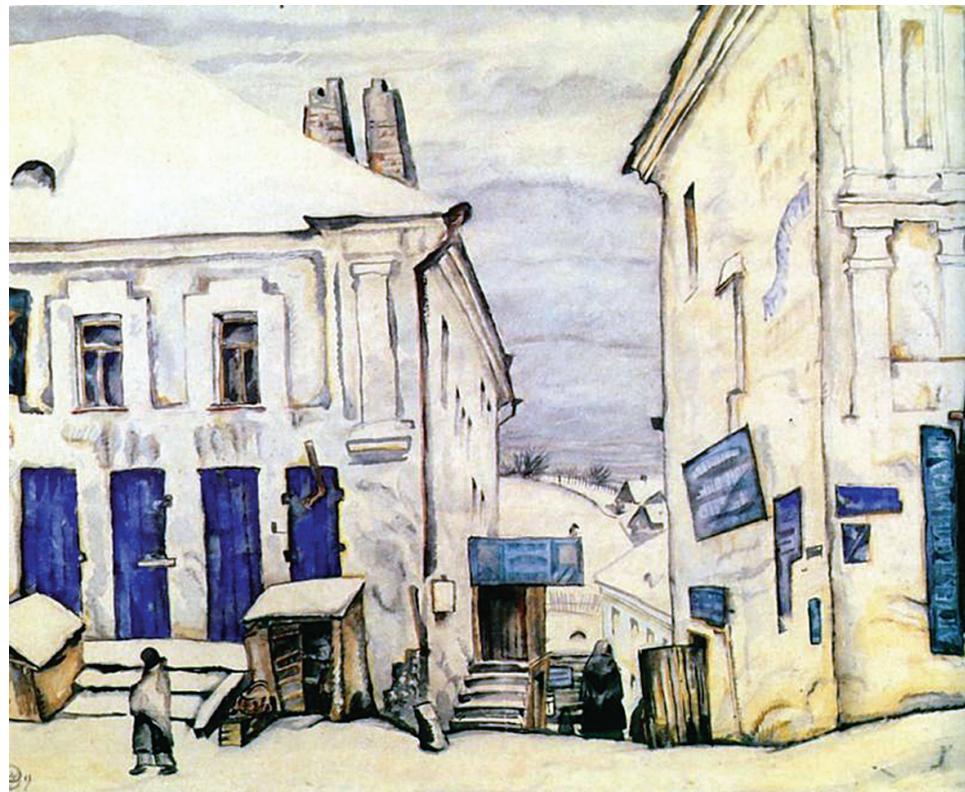
Маці мастака — Лізавета Цімафееўна Дабужынская (Сафійская) скончыла Пецярбургскую кансерваторыю і стала опернай спявачкай правінцыйнай сцэны. Праўда, у 1877-м, калі Мсціславу было ўсяго два гады, бацькі разышліся: генерал пабраўся шлюбам у другі раз — з нейкай Канстанцыяй Атонаўнай, а маці Мсціслава выйшла замуж за Івана Васільевіча Міхіна — таксама спевака, уладальніка маёнтка ў вёсцы Сямёнаўка Кір-санаўскага павета (цяпер — Інжавінскі раён) Тамбоўскай губерні. Там яна і пражыла да сваёй смерці ў 1919 годзе. Мсціслаў Валерыянавіч, якога выхоўваў бацька, тым не менш, пачынаючы з 1893-га, часта ў летнія месяцы прыязджаў пагасцяваць да маці, айчыма, зводных сястры і брата. Вельмі любіў маляўнічую Тамбоўшчыну, у тым ліку як "аб'ект" рысавання. Хаця на першым месцы "па любові" былі ўсё ж Вільня і Коўна (пасля 1917 г. — Каўнас). У Вільні ён скончыў Другую мужчынскую гімназію, дзе пазней падоўгу бываў; у Каўнасе, тагачаснай сталіцы Літвы, пражыў больш за дванаццаць гадоў (з перапынкамі), дзе ў 1924-м, лёгка даказаўшы сваё паходжанне, атрымаў, ужо ў незалежнай ад Савецкай Расіі краіне, літоўскае грамадзянства (да гэтага ён быў расійскім падданым)...

Такім чынам, радавод мастака мае мяшаньня нацыянальнага карані. З боку маці, Лізаветы Цімафееўны, дачкі наўгародскага святара Цімафея Сафійскага, ён быў рускі. Дарчы, Мсціслаў і нарадзіўся ў доме дзед па ву-

З боку бацькі, як я ўжо казаў, прасочваюцца сцяжынікі, што вядуць да Вялікага Княства Літоўскага. Захаваўся цікавы дакумент — аўтабіяграфія дзед мастака, Пятра Іосіфавіча, дзе адзначаецца: "...Генеалагічнае дрэва нашае, хаця і небагатае па плады, пачынаецца з паганца, чыстакроўнага ліцвіна (па-сучаснаму — беларуса. — Б.К.) Януша. Ён узведзены ў шляхецтва з мяшчанства каралём польскім з гербам "Праўдзіне" ("Pravdzine")..." Бліжэйшыя продкі Дабужынскага ў Віленскай губерні на пачатку XIX ст. валодалі маёнткам Дабужы (ці не ад назвы маёнтка пайшло прозвішча Дабужынскіх?), але ён з неўдакладненых прычын быў страчаны, калі дзед Пётр, як кажучы, яшчэ хадзіў пад стол пешкі. З тае пары Дабужынскія жылі толькі на сродкі, атрыманыя ад службы альбо працы. А калі бацька мастака даслужыўся да чына генерала, ніякіх матэрыяльных праблем у сям'і не існавала. Адзіная праблема — частыя пераезды сям'і па краіне, звязаныя з воінскай службай Валерыяна Пятровіча: гарнізоны Малдавіі, Расіі, Украіны, Прыбалтыкі, апошні — у беларускім Віцебску.

Хаця, па сутнасці, у пару сталасці Мсціслаў Валерыянавіч лічыў сябе "грамадзянінам свету", быў нібыта "сам па сабе" і істотна адрозніваўся ад сваіх братоў па цэху. Не паддаючыся ілюзіям і самагіпнозу, Дабужынскі валодаў строгім і цвярозым разуменнем жыцця. Іронія і сарказм, часцей за ўсё ўласцівыя яго часу, былі звыклай з'явай у работах мастака. Праўда, як кніжны ілюстратар і сцэнограф ён, натура-

Мсціслаў Дабужынскі і Віцебск

М. Дабужынскі. "Віцебск". 1919 г.

Амстэрдам і Мілан, Ноўгарад і Чарнігаў, Падую і Неапаль, Кіеў і Нежын, Нью-Ёрк і Царскае Сяло, Маскву і Бругге, Вільню і Віцебск... Так, той самы патрыярхальна-правінцыйны Віцебск, апеты Шагалам і Юдовіным, Пэнам і Фалькам; Віцебск, які разам звязаў, хай і ненадоўга, моцнымі духоўнымі ніцямі лёсы Малевіча і Ермалаевай, Пуні і Багуслаўскай, Суціна і Лісіцкага, Чашніка і Юдзіна...

Стыль Дабужынскага меў сваю лінію, і творца служыў ёй, нібыта бажаству. Яна была гнуткай у малюнках, у кніжнай ілюстрацыі, у застаўках і літарах — вілася, нібы вінаградная лаза, альбо сплалася на канцы дроб-

га прагрэсу не даваў мастаку спакою, і ён ствараў свой містыка-сімвалічны вобраз гэтай пачвары, што падобная да турмы. Перад самым прыездом у Віцебск, напрыканцы снежня 1918 года, тэма горада-д'ябла, дзе пануюць нейкія невядомыя, варожыя чалавеку сілы, ужо знайшла сваё ўвасабленне ў ягонай серыі "Сновіденія".

Віцебск нібыта вылечыў Дабужынскага ад гэтай гарадской д'ябальшчыны, ад гэтага хаосу, аднастайнасці, маркоты. "Паэт лініі і рытму", ён знайшоў на берагах Заходняй Дзвіны адкрытую прастору, светлы подых Космасу, спакой, правінцыйную ўтульнасць, зімовую некранутую

юць. Толькі калі-нікалі сціпла адзначаецца, што ён з канца 1918 года да лютага 1919-га жыў у Віцебску і быў першым дырэктарам Мастацкага народнага вучылішча (яго потым змяніў Марк Шагал). Сапраўды, сам мастак у мемуарах не ўзгадваў Віцебск. Ну і што з таго? Фальк, Пуні, Багуслаўская ды іншыя мастакі-невіцябчане, для каго гэты спакойны горад быў нейкай "прамежкавай станцыяй" на кароткім шляху да новай старонкі творчага жыцця, таксама не ўзгадвалі "свой Віцебск". На тое ў кожнага былі свае асабістыя прычыны. Але гэта не значыць, што той перыяд зусім не існаваў у іхніх біяграфіях. А як быць з

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі: ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст. ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст. ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст. ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст. ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

- Выстаўкі: ■ "Гармонія стагоддзяў" (Г.Скрыпнічэнка). ■ "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі". ■ "Пейзаж Латвіі — знак нацыянальнай ідэнтычнасці. Вільгельм Пурвіціс. "Вясна". ■ "Вайна 1812 года вачыма відавочцаў. Графіка Х.В. Фон Фабера дзю Фора". ■ "Марк Шагал: жыццё і любоў". ■ Партрэт Войцеха Пусліўскага пэндзя Валенція Ваньковіча. ■ Слупцы паясы з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы. ■ "Ані. Бласпавены вобраз армянскай сталіцы".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 87 96.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ "Цярноўнік крэсаў". ■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінск раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ "Беларуская поцілка".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Водбліскі ваеннай славы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". ■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

- Выстаўкі: ■ "Пасляваенны Мінск у карцінах А.Наліваева". ■ "З любоўю да Лацінскай Амерыкі". ■ "150 гадоў беларускай чыгунцы". Дом-музей і З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. ■ Выстаўка майстроў ласкутнага шыцця "Ласкутны блюз".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён. Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка). ■ "Карты і гравюры ВКЛ XVI — XVIII стст." (І.Сурмачэўскі). ■ "Баль Залатога веку. Мір" (гістарычны касцюм).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа. ■ "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа" (у філіяле "Мікалаеўшчына", у Мемарыяльнай сядзібе "Смольня"). ■ Выстаўка да 130-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа "Якуб Колас — народны паэт Беларусі". ■ "Таямніцы Дома Песняра".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа. ■ "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа" (у філіяле "Мікалаеўшчына", у Мемарыяльнай сядзібе "Смольня"). ■ Выстаўка да 130-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа "Якуб Колас — народны паэт Беларусі". ■ "Таямніцы Дома Песняра".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 327 60 81. На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск". ■ 29 — "Самотны захад" М.МацДонаха. На сцэне Палаца культуры прафсаюзаў: ■ 25 — "Вячэра з прыдуркамі" Ф.Вэбера.

- Экспазіцыя "Шляхі" з 3D-прагледам. ■ "Неўміручая Паўлінка". ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка. ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

- Выстаўкі: ■ "Апякунікі паэтычных нябёс". ■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам". ■ "Паэт з Нарачанскага краю". ■ "Ходзіць Сон ля вакон...". ■ "А.П. Чэхаў. Лінія жыцця" з фонду Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея-запаведніка А.П. Чэхава "Меліхава" (Расія).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

- Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "1812 г. Вайна і мір". ■ Акцыя "Тыдзень у музеі".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і артэ-фактах". ■ "З кутка жаданню" (прысвечана творчасці Янкі Купалы). ■ Выстаўка "Кніжная літаграфія Алены Лось". ■ "Я родам з Рагачова" (выстаўка твораў Анатоля Каплана). ■ "Петрыкаўскі роспіс" (дэкаратыўна-прыкладное мастацтва). ■ "Паміж белям і чорным" (выстаўка Ю.Іванова,

фотакарэспандэнта газеты "Культура").

Выстаўкі:

- "Свет звяроў Гомельшчыны". ■ Выстаўка жывапісу В.Самко "Вандроўка ў тысячу вёрст пачынаецца з першага кроку". ■ Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (80232) 74-28-23.

- Экспазіцыі: ■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX ст. ■ Прагулікі па старым Гомелі. ■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст. Выстаўкі: ■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

Аб'ява*

ОАО "Гомель-Белпромкультура" спеціалізаванное предприятие по комплектаации объектов культуры предлагает любое звуковое и световое оборудование производства предприятий Республики Беларусь Форма оплаты любая. Доставка и монтаж. г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б" 0232 408-172, 408-182; +375 29 681 15 30 www.GBPK.by

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. ■ 24 — "Сільфіда" (балет) Х.Левенсхольда. ■ 24 — "Любоў зямлі, у ёй ёсць душа" (канцэрт Наталлі Акінінай). ■ 25 — "Травіята" (опера) Дж.Вердзі. ■ 27 — "Хаваншчына" (опера ў 3-х дзеях) М.Мусаргскага. ■ 28 — Вечар сучаснага балета (Вялікабрытанія, Украіна). ■ 30 — "Мядзведзь" С.Картэса (Музычныя вечары ў Вялікім).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 327 60 81. На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск". ■ 29 — "Самотны захад" М.МацДонаха. На сцэне Палаца культуры прафсаюзаў: ■ 25 — "Вячэра з прыдуркамі" Ф.Вэбера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08. ■ 24 — "Сталіца Эраўнд" (парадакская камедыя) С.Гіргеля. ■ 25 — "Сёстры Псіхей" (драма) С.Кавалёва. ■ 27 — "Каласы пад сярпом тваім" (гістарычная драма) паводле У.Караткевіча. ■ 28 — "Нязваны гошч" (меладрама) С.Бартохавай. ■ 29 — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка. ■ 30 лістапада — "Дзёнік паэта" (гісторыя каханя і здрады) С.Кавалёва. ■ 1 снежня — "Ліфт" (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. ■ 24 — "Залатое кураня" В.Улановскага.

- 24 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга. ■ 25 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" Г.Гладкова. ■ 25 — "Бабiн бунт" Я.Пцічкіна. ■ 27 — "Граф Люксембург" Ф.Легара. ■ 28 — "Сільва" І.Кальмана. ■ 29 лістапада — "Адночы ў Чыкага" Дж.Стэйна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш. ■ 1 снежня — "Бураціна.ВУ" А.Рыбнікава. ■ 1 снежня — "Ляўчучая мыш" І.Штраўса.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50. ■ 24 — "Жыў-быў Заяц" (музычная казка) М.Шувалава. ■ 27 — "Воўк і раз, два, тры..." (казка) Н.Мацяш. ■ 28 — "Ладдзя распачы" (філасофская прыпавесць) паводле У. Караткевіча. ■ 29 — "Сунічкі для Веліканачкі" (казка) М.Шувалава. ■ 30 — "Брэменскія музыкі" (музычная казка) В. Ліванава, Ю.Энціна.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі: ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі". ■ "Эпоха. Час. Будынак". Выстаўкі: ■ "Пад крыламі анёлаў" (жывапіс, габелены, выцінанкі гродзенскіх і мінскіх аўтараў). ■ "Мой райскі сад" (вырабы з бісеру Н.Пальчынскай).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ Выстаўка "Хайлендэры ў Афганістане: тады і цяпер". ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны". Выстаўкі: ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...". ■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.". ■ Выстаўка адной карціны "Партызаны". ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!". ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60". ■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Персанальная выстаўка Анатоля Кузняцова "Шлях". ■ Рэспубліканская мастацкая выстаўка "Фэст кнігі".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстаўка чэшскага фотамастака Ё.Караса. ■ Мастацкі праект "Тэхна-арт. Альтэрнатыўная энергія" (камп'ютарная графіка, лічбавы мантаж, флэш-анімацыя).